

TERUGBLIK

Dit is het derde jaar dat ik u de jaarlijkse verantwoording van ons samenwerkingsverband aan mag bieden. Wederom was het een bewogen jaar, waarin allerhande ontwikkelingen elkaar snel opvolgden en we van onze partners veel extra inzet vroegen.

De aanpak van ondermijning en de georganiseerde misdaad staan hoog op de politieke agenda, zo blijkt onder meer uit de (grotendeels) extra structurele middelen die het Kabinet op Prinsjesdag beschikbaar heeft gesteld voor de aanpak van Ondermijnende Criminaliteit.

Het onderwerp ‘ondermijnende criminaliteit’ was met regelmaat in het nieuws. De moord op Peter R. de Vries markeerde daarnaast een nieuw dieptepunt. Het belang van de aanpak van ondermijning - en daarmee onze activiteiten in het RIEC-samenwerkingsverband - is dan ook onverminderd groot. Het belang blijkt ook uit de verschillende interviews met de partners, waarmee de publieksversie van dit jaarverslag wordt verrijkt.

We hebben een enorme set aan concrete producten ontwikkeld waarmee we weerbaarder kunnen worden tegen ondermijning

Wij hebben in ons samenwerkingsverband het afgelopen jaar niet stilgezeten. De Stuurgroep heeft zich gebogen over de richting van het RIEC-samenwerkingsverband. In Noord-

Nederland gaan wij ondermijning tegen door onze informatiepositie te versterken, de bewustwording te vergroten en partijen en burgers weerbaar te maken. Door het RIEC wordt advies en ondersteuning geboden aan de partners.

Daarnaast hebben wij de aanpak op de focusthema's havens, buitengebied en jonge aanwas verder geïntensiveerd. Dit hebben wij gedaan met behulp van de incidentele middelen die wij voor de periode 2019 – 2022 van het Ministerie van Justitie en Veiligheid hebben ontvangen. Ook is de handreiking Publiek-Private Samenwerking ontwikkeld. Deze geeft weer hoe de samenwerking in publiek-private verbanden vanuit het RIEC-samenwerkingsverband opgezet kan worden. Verder is de campagne ‘Niet onder mijn Neus’ opgezet. Deze richt zich op weerbaarheid van ondernemers en burgers in het buitengebied. In hoofdstuk 3 van dit jaarverslag is uitgebreid beschreven op welke wijze deze middelen zijn ingezet.

De extra middelen die wij verwachten maken het mogelijk om de intensiveringsslag van de afgelopen jaren te bestendigen. De aanpak wordt daarmee structureel versterkt. En dat is goed, want de ontwikkelde producten en activiteiten verdienen een vervolg.

Naast al deze extra inspanningen vonden ook de reguliere taken doorgang. Er is casuïstiek gedraaid en ingezet op bewustwording en weerbaarheid bij o.a. gemeenten. Dit alles dankzij alle gemotiveerde en enthousiaste medewerkers die betrokken zijn bij de regionale integrale aanpak. Waarvoor dank!

Als samenwerkingsverband met heel diverse partners staan wij voor een ingewikkelde opgave. Ik gun een ieder die betrokken is de integrale blik die nodig is om gezamenlijk de strijd tegen ondermijnende criminaliteit aan te blijven gaan. Laten wij ook weer in 2022 gezamenlijk onze schouders eronder zetten!

Hoogachtend,
Namens de stuurgroep RIEC Noord-Nederland,

mr. S. van Haersma Buma, voorzitter

INHOUD

»» KLIK OP DE TITELS EN FOTO'S OM NAAR DE BETREFFENDE PAGINA TE GAAN

Voorwoord Terugblik 2

1. Het RIEC Noord-Nederland 6

2. Integrale aanpak 12

 2.1 Nodale knooppunten; (zee)havens 28

 2.2 Vrijplaatsen; buitengebied 40

 2.3 Drugscriminaliteit; jonge aanwas 48

 2.4 Financieel economische criminaliteit 56

 2.5 Mensenhandel en mensensmokkel 58

 2.6 Cybercriminaliteit 66

 2.7 Outlaw Motorcycle Gangs 70

 2.8 Milieucriminaliteit 72

 2.9 Pgb/Zorgfraude 78

3. Bestuurlijke aanpak 80

4. Bedrijfsvoering 88

Colofon

INTERVIEWS »

Liesbeth Joosten & Sanne Kromdijk
Openbaar Ministerie
Inrichtingsplan RIEC Noord-Nederland

Rudi Smit & Henk Westerbeek
Belastingdienst
Het gaat om het grote geheel

Mascha Meijer
RIEC Noord-Nederland
*Er ontstaat nu al een
voorzichtige olievlekwerking*

Arjan van Bakkum
Vertrouwensnotaris
*De rol van notaris in het
maatschappelijke verkeer*

Ellen Eghuizen
AOV gemeente Harlingen
*Het is een
doorlopend traject*

Frans Papp
Havenmeester Harlingen
*Samenwerken helpt om
draagvlak te creëren*

Rolie Tromp & Max Tolman
Projectleiders Harlinger haven
*Doel is om ondermijning zo
weinig mogelijk kans te geven*

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning
Herken jij de signalen?

Annemarie Broersma
Politie
Van casus naar campagne

Esther Hoekstra & Ali Breimer
Jeugdwerk
Het voorkomen van jonge aanwas

**Catharina Spannenberg,
Kirsten Bos en Gülçin Karahisar**
*Met een VR-bril leer je
echt anders kijken*

Siebren Buijst
Openbaar Ministerie
*We moeten elkaar
eerder zien te vinden*

**Burgemeester Rijpstra &
Hilde Vellema, gemeente Smallingeland**
*Het zou zonde zijn om de expertise
van het RIEC links te laten liggen*

1

HET RIEC NOORD-NEDERLAND

Herijking

Afgelopen jaar stond in het teken van herijking. Eind 2020 is de werking van het RIEC-samenwerkingsverband, met name van de Districtelijke Ondernemings-overleggen (DIO's) en het Integraal Ondernemingsteam (IOT), geëvalueerd. Vervolgens is een proces gestart om de strategie van het RIEC-samenwerkingsverband in Noord-Nederland te herijken. De Stuurgroep heeft zich vervolgens medio 2021 uitgesproken over de richting die zij de komende jaren voor ogen heeft voor het samenwerkingsverband.

Het doel van het RIEC Samenwerkingsverband is de aanpak van ondermijning door:

1. Het maken van gedegen analyse van wat er gebeurt in Noord-Nederland en wie welke rol kan vervullen in het wegnemen van gelegenheden en lokale problematiek;
2. Bestuur, bedrijven en burgers bewust maken van kwetsbaarheden en van mogelijkheden deze weg te nemen;
3. Waarbij kennis en capaciteit ter beschikking wordt gesteld aan die partners (zoals gemeenten) die dat nodig hebben.

De inrichting van het samenwerkingsverband is door een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van alle RIEC-samenwerkingspartners uitgewerkt in een inrichtingsplan. In drie werksessies zijn doelen, resultaten, werkprocessen op hoofdlijnen en besturing ontworpen die tegemoetkomen aan de strategische keuzes van de Stuurgroep, het goede van de huidige inrichting behouden en de adviezen vanuit evaluatie en praktijkervaring accommoderen.

De Stuurgroep heeft zich medio 2021 uitgesproken over de richting die zij de komende jaren voor ogen heeft voor het samenwerkingsverband.

De Stuurgroep heeft in december 2021 voor het RIEC-samenwerkingsverband in Noord-Nederland een inrichtingsplan op hoofdlijnen vastgesteld. In het plan wordt aangegeven wat nog nader moet worden uitgewerkt door de partners afzonderlijk en gezamenlijk. Het traject krijgt in 2022 dan ook een vervolg. In proeftuinen zal dan verder worden uitgewerkt op welke wijze wij de inrichting verder vormgeven.

Bestuurlijke gespreksronde

In het najaar van 2021 is gestart met de bestuurlijke gespreksronde waarbij het Hoofd RIEC een bezoek aflegt aan de (burgemeesters van) de gemeenten in de regio Noord-Nederland.

Sanne Kromdijk & Liesbeth Joosten

Openbaar Ministerie

Het RIEC-samenwerkingsverband in Noord-Nederland is nu zo'n 14 jaar op dreef. Hoogste tijd om de strategie van het samenwerkingsverband te herijken. Het afgelopen jaar heeft een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van alle RIEC-samenwerkingspartners, zich gebogen over een nieuw 'inrichtingsplan' voor het RIEC-samenwerkingsverband Noord-Nederland.

Inrichtingsplan RIEC Noord-Nederland

Vanuit het OM nemen senior officier van justitie Sanne Kromdijk en beleidsmedewerker Tim Dros deel aan de werkgroep die zich bezighoudt met de vormgeving van dat inrichtingsplan. Liesbeth Joosten, plaatsvervangend Hoofdofficier van justitie, neemt deel aan de stuurgroep van het RIEC Noord-Nederland die het inrichtingsplan op hoofdlijnen heeft vastgesteld.

"In dit inrichtingsplan wordt aangegeven hoe we als samenwerkingspartners binnen RIEC-verband met elkaar willen werken, welke overlegstructuren daarbij horen en met welke mensen er overleg wordt gepleegd", start Liesbeth het gesprek. Zowel Sanne als Liesbeth hebben eerst een ander pad bewandeld voordat zij via de zogenaamde 'buitenstaandersroute' bij het OM aan boord kwamen, een route die er vanuit gaat dat je minstens zes jaar elders werkervaring hebt opgebouwd.

Sanne is strafrechtelijk afgestudeerd en vervolgens als advocaat aan het werk gegaan. De rode draad in haar carrière: de sociale advocatuur. En dat is waardevol. Want zij weet als geen ander wat een veroordeling doet met verdachten. "Een veroordeling heeft inbreuk op mensenlevens en als officier van justitie moet je je bewust zijn van de gevolgen van de beslissingen die je neemt."

Liesbeth geeft aan dat ook zij het fijn vindt dat zij meer heeft gezien dan alleen het werk bij het OM. Zij heeft bijvoorbeeld na haar studie enige tijd lesgegeven en werkte vervolgens ruim tien jaar in verschillende beleids- en leidinggevende functies bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat en Economische Zaken.

Beiden houden van het primaire werk, het strafrecht, maar zijn vanuit hun vorige functies ook erg geïnteresseerd in de omgeving en de samenleving. Niet verwonderlijk dat juist zij namens het OM deelnemen aan de netwerksamenwerking binnen het RIEC-verband.

Slimmer en efficiënter proces
"Waar wij op inzetten is het proces slimmer en efficiënter te laten verlopen", vervolgt Liesbeth. "En om dat te kunnen organiseren is het de bedoeling om een regieteam te vormen. Vanuit het OM vinden we het belangrijk om een van onze meest ervaren en zwaardere professionals deel te laten nemen. Iemand die het brede beeld kan overzien en vanuit het OM mandaat heeft om beslissingen te kunnen nemen: Sanne heeft met haar ervaring en vanuit haar functie die positie. De mensen in het regieteam moeten namelijk mandaat hebben. En verbinding, want het is belangrijk dat je kan overzien wat je in je eigen organisatie te organiseren hebt om het samenwerkingsverband te laten slagen. Rijd je elkaar niet in de wielen? Sluit je goed aan? De mensen aan tafel moeten dat blikveld hebben en de mogelijkheid om het te organiseren. Het is belangrijk dat alle partners daarin dezelfde keuze maken, zodat het netwerk zo optimaal mogelijk met elkaar wordt verbonden."

Het netwerk zo optimaal mogelijk met elkaar verbinden

Iedereen op de juiste manier aangehaakt
"Ik zou graag minder dingen beter willen doen, waarmee ik bedoel dat ik liever heb dat we één ding heel goed doen, dan veel dingen half", vult Sanne aan. "En dat ik bovendien zeker weet dat iedereen op de juiste manier is aangehaakt, dat we het juiste gesprek voeren en de belemmeringen in de samenwerking eerlijk op tafel worden gelegd."

>> volgende pagina

Het strafrecht is beslist niet het enige middel om ondermijning tegen te gaan. Er zijn vele andere interventies mogelijk, waaronder vergunningverlening, bestuurlijke boetes en interventies via de Belastingdienst, zoals naheffingen of boetes. Natuurlijk is het vanuit onze eigen rol mooi als we een verdachte kunnen oppakken, maar hebben we daarmee het probleem wel aangepakt? We komen tegenwoordig veel meer synthetische drugslabs tegen dan een tijd geleden. Hoe komt dat? En belangrijker: hoe gaan we die trend tegen? Om dat te kunnen doen is iets anders nodig dan het achteraf oprollen van deze labs en de betrokken verdachten vervolgen. Het vraagt om een analyse waarom crimineel hun labs meer en meer in onze regio

vestigen. En wat we als samenwerkende partners – en ook als bewoners van Noord Nederland – kunnen doen om dit tegen te gaan. Dit herinrichtingsplan is erop gericht om te kijken welke verbanden en fenomenen we zien en welke we gezamenlijk aan willen pakken.

Het gat tussen casuïstiek en trendanalyse is nog groot

Het is bovendien belangrijk om je ook in individuele zaken af te vragen of het strafrecht wel altijd het meest effectieve middel is? Dat hangt samen met de aard van de criminaliteit. Als een crimineel – na lange tijd in de onderwereld vertoefd te hebben – twee jaar gevangenisstraf

krijgt, dan wordt dat gezien als ‘beroepsrisico’. Dat raakt een crimineel niet. Je moet dus samen bedenken waar je het meest effectief de criminaliteit bestrijdt. Denk aan het afpakken van geld door bijvoorbeeld belastingaanslagen en boetes op te leggen of het bemoeilijken van ondernemerschap door vergunningen in te trekken.”

Naar het systeem kijken

Sanne: “Het is belangrijk om bij de aanpak van ondermijning te kijken naar het systeem dat de georganiseerde criminaliteit mogelijk maakt. Er zijn nu eenmaal bedrijven en personen die – al dan niet bewust – bijdragen aan ondermijning. Als je die partijen laat weten waar ze op moeten letten en wat de risico’s zijn,

dan voorkom je de verwevenheid van de onder- en bovenwereld. Denk aan het vergroten van bewustwording, waardoor een hypotheekverstrekker of bank geen nieuwe malafide bedrijven meer gaat financieren. Door dit soort zaken goed met elkaar af te stemmen kunnen we gezamenlijk grote barrières opwerpen voor nieuwe criminaliteit. Wij willen niet dat de onderwereld verweven raakt met de bovenwereld en het is ons belang om zo goed mogelijk met de partners acties op te zetten en keuzes te maken om dat te voorkomen.

Een kenmerk van ondermijnende criminaliteit is dat het vrij onzichtbaar is als je niet snapt waar je naar kijkt. Je moet mensen dus met een andere bril leren

kijken zodat ze ondermijnende criminaliteit gaan zien, met als gevolg dat steeds meer mensen zich afvragen of zij binnen hun eigen leef- en werkomgeving voldoende ondernemen om deze vorm van criminaliteit ook tegen te gaan.”

Treetje hoger komen

“Het RIEC Noord-Nederland heeft al veel concrete projecten op casuïstiek niveau”, besluit Liesbeth. “Daarin weten wij elkaar goed te vinden. Het gat tussen deze casuïstiek en trendanalyse is echter nog groot. Met het inrichtingsplan willen we meer focus richten op de aanpak van fenomenen. Meer trendanalyses. En meer barrières opwerpen.

We moeten een treetje hoger zien te komen

De structuren staan. Er vindt overleg plaats. We delen ideeën. En nu moeten we een treetje hoger zien te komen. Het is interessant om over een jaar te kijken wat we hebben gerealiseerd. Zoals Sanne ook al aangaf: wat ons betreft pakken we liever wat minder op, maar wel goed én uitgewerkt.”

2

INTEGRALE AANPAK

Ten behoeve van de integrale aanpak en bestuurlijke aanpak heeft het RIEC Noord-Nederland van het Ministerie van Justitie en Veiligheid in 2021 wederom zowel structurele als incidentele middelen ontvangen. De incidentele middelen zijn toegekend voor de periode 2019 - 2022 met het doel de aanpak te intensiveren. Daarnaast hebben de convenantpartners een eigen financiële bijdrage geleverd aan het samenwerkingsverband. In dit jaarverslag wordt beschreven op welke wijze de ontvangen middelen zijn ingezet en welk (maatschappelijk) effect dit heeft opgeleverd.

In dit jaarverslag wordt beschreven op welke wijze de ontvangen middelen zijn ingezet en welk (maatschappelijk) effect dit heeft opgeleverd.

De bestuurlijke focus die gericht is op de thema's (Zee) havens, Buitengebied en Jonge aanwas is leidend geweest. Door de toegekende intensiveringsgelden heeft het

samenwerkingsverband RIEC Noord-Nederland in 2021 wederom kunnen investeren in het versterken van de integrale aanpak van ondermijning in onze regio op met name deze drie thema's. Een nadere omschrijving van de projecten die wij met incidentele middelen hebben uitgevoerd ten behoeve van de bestuurlijke focusthema's, volgt in de eerste drie paragrafen van dit hoofdstuk.

Uiteraard is daarnaast ook inzet gepleegd op de overige convenanthema's en

handhavingssknelpunten. Vanaf paragraaf 2.4 worden de activiteiten beschreven die wij in het kader van de overige convenanthema's en handhavingssknelpunten hebben uitgevoerd. Hiervoor zijn hoofdzakelijk de structurele middelen benut.

De cijfermatige en financiële verantwoording is opgenomen in de bijlage.

Integraal Ondermijningsteam (IOT)

Ten behoeve van de integrale aanpak en het versterken van de operationele uitvoeringskracht is in 2019 het Integraal Ondermijningsteam (IOT) opgestart. Dit is een vast team met op uitvoering gerichte vertegenwoordigers van meerdere RIEC-partners, dat zich richt op de aanpak van complexe en/of omvangrijke ondermijningsvraagstukken. Het doel van deze inzet is het organiseren van maximale integrale innovatieve denk- en uitvoeringskracht. Het IOT levert, vanwege de integrale samenstelling en korte lijnen, een belangrijke bijdrage aan de aanpak van ondermijning in Noord-Nederland.

In 2021 heeft het IOT aan vier integrale casussen gewerkt. In drie van de casussen heeft het IOT beoordeeld, op basis van een integraal informatierapport, welke interventies haalbaar en efficiënt ingezet kunnen worden. Indien mogelijk worden reeds interventies in gang gezet. In één casus heeft het IOT het signaal vanaf de start op zich genomen. Het IOT heeft hierbij een crimineel netwerk op het gebied van cybercriminaliteit in kaart gebracht. Op drie sporen is het IOT vervolgens aan de slag gegaan om dit criminele netwerk te verstoren.

Door en naar aanleiding van IOT casuïstiek is/zijn o.a.:

- een handelingskader ontwikkeld voor politiecollegae op straat ten aanzien van diverse cybercriminelen;
- diverse boeken- en/of derdenonderzoeken verricht die zicht hebben geboden op belastingontduiking en aanwijzingen voor witwassen;
- ondersteuning geboden bij het opstellen en helpen uitvoeren van een integraal plan voor de aanpak van een malafide vastgoedeigenaar (en vermeende betrokkenheid bij hennep);
- controles geïnitieerd in verband met strijdigheid van bewoning conform bestemmingsplan.

Het gaat om het grote geheel

Rudi werkt sinds 2005 bij de Belastingdienst. Sinds twee jaar maakt hij als coördinator Informatieloket deel uit van het team Intensief Toezicht en Externe Overheidssamenwerking, het team ITE. Het Informatieloket houdt zich bezig met de informatie-verstrekking naar derde partijen. Henk werkt inmiddels meer dan 40 jaar bij de Belastingdienst en is ook lid van het team ITE. Hij is coördinator fraudeonderzoeken en neemt samen met Rudi deel aan de overleggen over casuïstiek. Sterker nog, de casus waar het verderop in dit artikel over gaat is door Henk ingebracht.

Henk trapt af: “Ik ben nu zo’n zeven-tien jaar verbonden aan het team dat momenteel ITE heet. Dat ITE maakt deel uit van het Belastingdienst-onderdeel dat gaat over de behandeling van mkb-bedrijven. In ons team worden de bijzondere boeken-onderzoeken – onderzoeken dus naar zaken die een geur van fraude hebben – ingesteld. Het is leuk om daarmee bezig te zijn, om uit te zoeken wat de mogelijkheden zijn. Bijvoorbeeld welke onderzoeken ingesteld kunnen worden om gezamenlijk tot een aanpak te komen. Daarom vinden Rudi en ik het leuk om betrokken te zijn bij de activiteiten die wij in RIEC-verband oppakken.”

Gegevens bij elkaar leggen

Rudi vervolgt: “Een aantal overheidslichamen is aangesloten bij het RIEC. Als zij bezig zijn met een persoon of entiteit kijken zij of er sprake zou kunnen zijn van ondermijnende criminaliteit. Zien zij aanwijzingen, dan wordt de casus ingebracht bij het RIEC. Eerst wordt door het RIEC getoetst of de casus valt binnen de thema’s van het RIEC-convenant, zoals handel in verdovende middelen en mensenhandel. Daarna kijken de andere convenantpartners er op hun beurt naar. Hebben zij vanuit hun discipline ook concrete aanwijzingen bij die persoon of onderneming, dan wordt de casus opgepakt en gaan wij er gezamenlijk naar kijken door gegevens bij elkaar te leggen. We mogen dus pas samenwerken en informatie delen als de casus is geaccepteerd.”

We mogen pas informatie delen na acceptatie van de casus

Vreemde situatie

De casus waar dit artikel over gaat kwam zoals gezegd bij Henk vandaan. Hij licht de casus toe: “Een onderneming verhuisde op papier van een grote stad naar een wat kleinere omgeving. Vanaf dat moment werd echter niet meer aan de fiscale verplichtingen voldaan. Omdat er geen aangifte meer werd gedaan, was het voor ons onduidelijk of het bedrijf nog wel bestond. Op het opgegeven adres zou de bestuurder en tevens aandeelhouder wonen en er zouden ook twee ondernemingen gevestigd zijn, maar wij hadden geen goed zicht op de werkelijke situatie.

Daarop hebben we collega’s gevraagd om eens poolshoogte te nemen. Het pand bleek dichtgetimmerd en onze collega’s vernamen dat er maar één persoon zou wonen, terwijl er 17 personen op dat adres stonden ingeschreven. Dat vonden wij een vreemde situatie. Ook leken er geen bedrijfsactiviteiten plaats te vinden.

Het was in ons belang om de situatie met betrekking tot de activiteiten van de onderneming helder te krijgen. Wij hadden daarnaast het vermoeden dat er op deze locatie meerdere zaken aan de hand zouden kunnen zijn die het daglicht niet kunnen verdragen. Mogelijk was de situatie daarom ook voor de politie en de gemeente interessant. Er zou immers adresfraude gepleegd kunnen worden. Uitkeringsfraude behoorde ook tot de mogelijkheden. En er stonden best wel wat exclusieve auto’s zonder nummerbord achter het pand. Ook dat was opvallend. De ervaring heeft ons bovendien geleerd dat criminelen vaak ingeschreven staan op een ander adres dan waar ze daadwerkelijk wonen om buiten het zicht van justitie te blijven. Bij elkaar opgeteld waren dit voor ons genoeg redenen om de casus aan te melden bij het RIEC Noord-Nederland.”

Samen aan de slag

Rudi neemt het stokje over: “De casus is vervolgens besproken in een overleg waar wij niet bij betrokken waren. Tijdens dat overleg is de andere partijen gevraagd of zij er ook iets in zien om gezamenlijk aan de slag te gaan. Met name de gemeente en de politie waren geïnteresseerd om de casus gezamenlijk op te pakken.

>> lees verder

Rudi Smit & Henk Westerbeek

Belastingdienst

De aanpak van ondermijnende criminaliteit via integrale casussen is een van de kerntaken van het RIEC. Dankzij het samenwerkingsverband kunnen betrokken partners informatie met elkaar delen, op basis waarvan een analyse gemaakt kan worden, een gezamenlijke aanpak kan worden vastgesteld en activiteiten op elkaar kunnen worden afgestemd. Hoe werkt dit nu in de praktijk? Rudi Smit en Henk Westerbeek, beiden werkzaam bij de Belastingdienst, nemen ons mee in een concrete casus.

Rudi Smit

Daarop hebben alle partijen de relevante informatie die zij vanuit hun overheidslichaam kunnen verzamelen en mogen verstrekken aangeleverd bij het RIEC. Informatie over bijvoorbeeld toeslagen mogen wij in dit geval binnen RIEC-verband niet verstrekken, wel informatie omtrent omzet-, loon- en inkomensgegevens.

Al deze informatie is door analisten van het RIEC Noord-Nederland bij elkaar gebracht, onderzocht en geanalyseerd. Zij zoeken naar aanknopingspunten, proberen dingen aan elkaar te knopen en patronen te ontdekken. Het mooie van het samenvoegen van al die informatie is dus dat informatie verrijkt wordt, doordat dingen die nog niet eerder naast elkaar gelegd zijn nu bij elkaar gebracht worden. Alle verzamelde en verrijkte informatie wordt ten slotte in rapportvorm teruggekoppeld en met de groep besproken. En soms hebben we naar aanleiding van de rapportage nog wat huiswerk te doen. Op basis van de rapportage gaan we al dan niet aan de slag. En soms blijkt er

alleen voor slechts één partner wat aan de hand te zijn. Dan gaat die monodisciplinair verder.”

Aanknopingspunten zoeken en patronen ontdekken

Gezamenlijk bezoek

“In dit geval verliep de casus anders dan we voorheen hadden bedacht”, legt Henk uit. “Nadat het RIEC Noord-Nederland het analyserapport had gemaakt zijn ook de mogelijkheden voor het vervolgtraject in het gezamenlijke overleg besproken en op papier gezet. Deze aanpak is voorgesteld aan het coördinatieteam, bestaande uit leidinggevendenden van iedere betrokken organisatie, te weten de gemeente, de Belastingdienst, de politie en het RIEC Noord-Nederland. Het voorstel was om er gezamenlijk naartoe te gaan en te kijken wie er nog woonden en gesprekken met gebruikers en de eigenaar van het pand te hebben. Door wat er daarna gebeurde kreeg de zaak plotsklaps een heel andere wending. Wij waren uiteraard geïnteresseerd in het bedrijfsgedeelte. Enkele op het

adres ingeschreven personen, waaronder de directeur grootaandeelhouder van de twee ondernemingen, werden echter niet lang na acceptatie van de casus door de politie van een van de buurlanden opgepakt. En daarmee liep ons onderzoek dood, want wij zijn puur en alleen bestuurlijk bezig. Zodra er sprake is van een strafbaar feit, dan moeten wij de zaak overdragen aan de FIOD die een partij strafrechtelijk kan aanpakken. Gelukkig konden we samen met de andere instanties nog wel verder met hun onderzoek naar de andere personen die op het dichtgetimmerde pand stonden ingeschreven.”

Casus nam plotsklaps een andere wending

Actiedag

“Op de ochtend van deze actiedag vond er een briefing plaats over de manier waarop wij het pand zouden betreden. Ook hebben we de vragenlijsten op elkaar afgestemd, want iedere aanwezige zou door slechts één partij ondervraagd worden. We zijn er met tien man naartoe gegaan, waaronder de wijkagent en medewerkers van diverse afdelingen van de gemeente zoals bouw- en woningtoezicht, bevolking en milieu. Rudi is er samen met een andere collega namens de Belastingdienst heen geweest. We hebben gezamenlijk een heel breed palet aan zaken bekeken. Ter plekke troffen we helaas slechts een handvol mensen aan die ondervraagd konden worden.

Deze casus werd na de actiedag afgerond. Een aantal adressen is aangepast en uitkeringen zijn ingetrokken. Toen liepen er echter nog wat zaken, waaronder een paar adresonderzoeken van de gemeente en een boekenonderzoek van de Belastingdienst. Toch werd de casus

— na overleg met ons overigens — afgesloten. Achteraf gezien is dat jammer, want eigenlijk zouden we heel graag nog informatie willen delen met andere instanties, maar nu mag dat niet meer.”

Meerwaarde

Ook al heeft deze casus Henk en Rudi veel tijd en energie gekost, beiden geven aan een volgende keer weer mee te willen werken aan een integrale casus. Henk: “Je bent in RIEC-verband met breed onderzoek bezig, doet nieuwe contacten op en krijgt er dus nieuwe informatiebronnen bij. Je ziet tijdens een controle bovendien dingen gebeuren die je anders nooit geweten had.

Omdat je met z’n allen naar een locatie gaat, kan je het in één keer goed doen. Je bent bovendien op de hoogte van wat er bij andere instanties speelt, waardoor je elkaar niet in het vaarwater zit. Stel dat de Belastingdienst een bezoek heeft gepland en de gemeente gaat daar eerder naar binnen, dan kan dat funest zijn voor de actie van de Belastingdienst. Omdat de vragenlijsten op elkaar afgestemd zijn waardoor er één lijst gehanteerd wordt, komen de gegeven antwoorden bij alle betrokken overheidsinstanties terecht. Daardoor kan de bevrage de antwoorden niet aanpassen aan het belang dat hij of zij per instantie heeft.”

Rudi vervolgt: “De verscheidenheid aan casussen is leuk, evenals het contact met andere partijen binnen het RIEC. Je verbreedt je kennis. En je doet het bovendien niet alleen, maar samen met andere partijen. Dat is mooi. Je krijgt binnen het samenwerkingsverband soms ook nog eens met dezelfde mensen te maken. Zo raken wij op elkaar ingespeeld. En dat is nog mooier.”

Henk Westerbeek

Je kan het in één keer goed doen

Het grote geheel

“Dit was een vrij kleine casus, maar soms hebben we ook heel grote casussen”, aldus Henk. “Overigens is niet iedere partij even enthousiast over het inbrengen van casussen. Het is vaak een nogal stropetrig proces, sommige dingen kan je ook prima zelf. Toch vind ik dat je breder moet denken, want jouw casus zou ook interessant kunnen zijn voor andere partijen. Als partner moet je niet alleen samen willen werken vanuit de gedachte dat je hulp nodig hebt. Je moet samen willen werken, omdat je met elkaar verder komt in de aanpak van ondermijnende criminaliteit dan wanneer jij alleen werkt. Het gaat niet alleen om jouw corebusiness. Het gaat om het grote geheel. Want vanuit het samenwerkingsverband kunnen we beter inschatten wat de mogelijkheden zijn om criminaliteit aan te pakken en beschikken we over meer kennis. Samen kom je dus veel verder in de aanpak van ondermijnende criminaliteit.”

Mascha Meijer

Aanjager PPS

Mascha Meijer is als Aanjager Publiek Private Samenwerking nu zo'n tweeënhalp jaar werkzaam bij het RIEC Noord-Nederland. Zij is aangenomen uit intensiveringsgelden en houdt zich dagelijks bezig met het organiseren en inrichten van samenwerkingsverbanden tussen enerzijds de convenantpartners van het RIEC Noord-Nederland en anderzijds publieke en private partijen, met als doel gezamenlijk ondermijnende criminaliteit tegen te gaan. Haar belangrijkste taak is nieuwe netwerken aanboren met zowel burgers als private en publieke partners en gestructureerd samenwerkingsverbanden in te richten en te organiseren. Dit doet zij vanuit de door haar opgestelde handreiking PPS, die in 2021 door het RIEC Noord-Nederland werd geïntroduceerd. Deze handreiking behandelt de processtappen om Publiek-Private Samenwerkingsverbanden op te zetten met als doel ondermijnende criminaliteit te voorkomen of te verstoren.

“Er ontstaat nu al een voorzichtige olievlekwerking”

Mascha geeft aan dat zij degene is die het proces leidt. Het zijn de projectleiders van het RIEC Noord-Nederland die ervoor moeten zorgen dat doelstellingen worden vastgesteld en behaald.

“Op dit moment werken wij binnen het overkoepelende thema drugs-criminaliteit samen met de convenantpartners en overige publieke en private partijen om ondermijnende criminaliteit een halt toe te roepen. Vanuit overheidszijde kan je criminaliteit opsporen en vervolgen, maar ondermijnende criminaliteit zit vaak zo diep geworteld in de haarvaten van de maatschappij, dat je met enkel de inzet van repressieve middelen de strijd niet wint. Je hebt de maatschappij nodig. Toen ik bij het RIEC-samenwerkingsverband werd aangesteld, heb ik mij in het intrigerende vraagstuk van PPS verdiept: wat betekent het nou als je als RIEC-samenwerkingsverband op duurzame basis wil samenwerken met andere partijen buiten dat convenant?” Dit is evident anders dan wanneer een op zichzelf staande organisatie gaat samenwerken in PPS, omdat deze dit doet vanuit een eigen referentiekader.”

Mascha legt uit hoe de handreiking concreet tot stand is gekomen: “Afgelopen jaar heb ik samen met een kerndocent PPS van de Nyenrode Business Universiteit een actieonderzoek uitgevoerd. Vervolgens is in twee projecten de theorie beproefd waar processtappen uit zijn voortgekomen die zijn vastgelegd in een handreiking. Hieruit is een werkwijze ontstaan die wordt geïmplementeerd als nieuwe werkwijze binnen onze organisatie. Door de toepassing van die processtappen en door middel van interview met collega's op deze toepassing in hun dagelijkse praktijk, zijn we in staat met en van elkaar te leren.

Samen met de convenantpartners hebben we een focus voor het komende jaar aangebracht, waarbinnen wij ondermijnende criminaliteit willen aanpakken en voorkomen. Dat zijn de havens, het buitengebied en jonge aanwas. Voorbeelden van partijen die je kunt toevoegen in de netwerken die je hiervoor nodig kan hebben zijn LTO Noord, banken, het notariaat, de makelaardij, hypotheekverstrekkers, detailhandel, midden- en kleinbedrijf en scholen.”

Achteraf oprollen blijft lastig

Gestart met het notariaat

Bij het aanboren van dit soort nieuwe netwerken is Mascha gestart met het notariaat, omdat deze beroepsgroep een belangrijke poortwachtersfunctie vervult en tegelijkertijd een onmisbare schakel voor criminelen oplevert tussen de boven- en onderwereld. Als zij mensen op bezoek krijgen die een akte willen laten passeren voor de aankoop van een woning bijvoorbeeld, maar niet goed

kunnen aangeven waar het geld vandaan komt, dan behoort een notaris dat te melden bij de FIU, de Financial Intelligence Unit. Er zijn soms situaties waarin dit niet gebeurt, of waar eerder gemeld had moeten of kunnen worden.

“Men vindt er regelmatig wat van als een notaris met zo'n situatie te maken krijgt. ‘Altijd melden’ is het credo vanuit die kant, maar vaak heeft zo'n situatie ook een andere kant van het verhaal. Notarissen hebben een wettelijke plicht meldingen te doen van vreemde en/of verdachte zaken, maar anderzijds ook de plicht hun notarisambt zo goed mogelijk uit te voeren en een ieder te helpen. Zij moeten de balans vinden tussen enerzijds hun taakuitvoering en anderzijds de meldplicht. Soms wringt dat vanwege legitieme redenen.”

Van klankbord naar webinar

“Daarover zijn we met elkaar in gesprek gegaan tijdens een klankbordgroep waar ook partijen als het FIU, het OM, de Belastingdienst, de FIOD, de politie en het Bureau Financieel Toezicht (BFT) aanwezig waren. Samenwerken begint bij elkaars organisaties goed leren kennen en daarmee hebben we een mooie stap gemaakt. Dit alles is ontstaan in navolging op een webinar waaraan het landelijk parket, de FIU en het BFT hun medewerking hebben verleend door presentaties te houden over bijvoorbeeld de meldplicht en voorbeelden van complexe situaties te bespreken. Wat zijn voor een notaris nou signalen waar hij of zij op moet aanslaan in de dagelijkse praktijk? Criminelen bedenken steeds weer nieuwe manieren om hun zwart verdiende criminele geld in te brengen

>> lees verder

in de ‘normale’ maatschappij. Zij kunnen immers niet met een jutezak vol geld komen aanzetten bij een makelaar om een woning aan te schaffen en daarvoor cash af te rekenen. Daarom gebruiken zij op slinkse wijze poortwachters zoals makelaars en notarissen om hun kapitaal te infiltreren in de ‘bovenwereld’. Het webinar werd goed ontvangen. Deelnemers waren blij met de informatie en stelden veel vragen. Om te begrijpen wat er gebeurt moet je partijen bij elkaar brengen. Eerst moet je investeren in bewustwording om erna te onderzoeken wat we samen kunnen doen tegen ondermijnende criminaliteit. Vanuit de PPS-benadering acteren wij als RIEC aan de preventieve kant om ervoor te zorgen dat de maatschappij zoveel mogelijk verschoond blijft van dit soort ontwrichtende praktijken. In de toekomst wil ik graag dit soort netwerk verder uitbreiden met bijvoorbeeld makelaars, accountants en hypotheekverstrekkers. Met branches dus die een poortwachtersfunctie hebben.

Het is een feit dat zij voor criminelen die geld willen witwassen, onmisbaar zijn. Door daar tussen te gaan zitten en gezamenlijk barrières te organiseren, maken wij het criminelen zo moeilijk mogelijk om binnen te dringen in de normale wereld zoals wij die kennen.”

Het gebied zo oninteressant mogelijk maken

Waardevol netwerk

Wat de stand tot nu toe is? “Er is een heel waardevol netwerk ontstaan. Het notariaat komt bij het RIEC op de lijn met vragen of verzoeken, waarna wij hen vlot kunnen verbinden met de juiste partner die hen verder kan helpen met praktische zaken of inzichten. Binnenkort vindt er een bijvoorbeeld een ringvergadering plaats en wij zijn gevraagd of wij hen met een partner kunnen verbinden die een presentatie kan geven over ondermijnende criminaliteit. De politie gaat deze keer de presentatie verzorgen en zal naar verwachting in die vergadering fe-

nomenen delen die zij signaleren, zodat notarissen er scherper op kunnen zijn in hun eigen praktijk. Zo zie je een samenwerking ontstaan met kortere lijnen, waardoor men elkaar makkelijker kan vinden en sneller kan informeren.

Het is belangrijk je te realiseren dat alle partners die onder het convenant vallen, informatie met elkaar mogen uitwisselen als er een vermoeden bestaat dat er iets aan de hand is met een subject. Iedere organisatie kijkt vervolgens of zij informatie heeft over die persoon. Is er iets aan de hand, dan kan een integrale casus worden gestart, waarbij breed wordt gekeken welke interventies mogelijk zijn.”

Daar wringt de schoen

Onder het convenant mag je – als je je aan strenge regels houdt – dus informatie delen. En daar wringt de schoen ten opzichte van potentiële – maar heel erg waardevolle private partners – want je mag dit soort informatie niet delen met partijen buiten

het convenant. Een notaris bijvoorbeeld mag niet bij ons een melding doen. Maar wat kan dan wel? Mascha zoekt naar andere, nieuwe manieren van samenwerken. Je kan op fenomeen niveau eerder of vaker met elkaar aan de slag. Meestal kom je dan terecht in de preventieve hoek van een aanpak. Hoe kan je het criminelen zo lastig mogelijk maken om te voorkomen dat je je laat misbruiken door criminelen? “De repressieve kant is niet aan ons. Dat is de bevoegdheid van de convenantpartners. Wij werken dus altijd aan de preventieve kant door gezamenlijk barrières te zoeken en op te werpen. Door zoveel mogelijk fenomenen aan het licht te brengen en te verhinderen.

Fenomenen kunnen door iedereen aangereikt worden. Als je niet samenwerkt, dan heeft bijvoorbeeld de politie zicht op een fenomeen vanuit haar eigen taak. Notarissen hebben zicht op criminele activiteiten vanuit hun perspectief. Maar waar komt die informatie nou samen?

Hoe krijg je die nou bij elkaar? En hoe acteer je dan in gezamenlijkheid op zo’n vraagstuk via Publiek Private Samenwerking? Hoe organiseer en faciliteer je als RIEC dat partijen zich – ieder vanuit zijn of haar eigen belang – verantwoordelijk voelen voor het bijdragen aan een antwoord? Dat zijn enkele vragen waar de PPS-aanpak van het RIEC op toeziet en waarin wij kunnen faciliteren.”

Anoniem aan de slag

Uit cijfers en actualiteiten viel het Mascha op dat er opvallend meer drugslabs in het noorden van het land opdoken. “Er is ruimschoots gelegenheid. Op het platteland kun je vrij anoniem aan de slag als drugs crimineel. Niemand die last heeft van eventuele stankoverlast bijvoorbeeld en er is niet voor iedere boerderij een wijkagent beschikbaar die regelmatig toezicht houdt. Nu, met het stikstofdossier en de gaswinning, komen er steeds meer panden leeg te staan. Dat zijn interessante ruimtes voor criminelen om hun activiteit

ten uit te voeren. Aanvankelijk dacht ik iets aan leegstand te moeten doen. Maar toen ik in gesprek ging met de gemeenten van een gebied waar veel drugslab waren opgerold, bleek dat we beter iets aan de voorkant kunnen doen. Achteraf oprollen blijft lastig en is slechts een druppel op de gloeiende plaat. Daarom hebben we de ogen en oren van de samenleving nodig. Daarvoor is de bewustwordingscampagne ‘Niet onder mijn neus’ ontwikkeld. We moeten echter méér doen. Vraag is wat we met elkaar kunnen doen om ons gebied zo oninteressant mogelijk te maken voor criminelen. We willen liever niet verzanden in taferelen zoals we die kennen in zuidelijker gelegen gebieden in Nederland. Drugscriminaliteit heeft een enorme impact op de samenleving, want het hangt altijd samen met andere criminele activiteiten. Het heeft bovendien een negatief effect op jongeren, omdat die sneller drugs gaan gebruiken of lucratieve bijbaantjes aannemen, waardoor zij in een

» lees verder

crimineel netwerk terechtkomen waar ze niet meer zo snel uit kunnen komen. Het heeft een negatief effect op een fijne leef-omgeving en op positief overheidsbeleid. Drugscriminaliteit is echt ongewenst.”

Aan boord blijven

“Toen we begonnen hebben we gekeken wat gemeenten zelf aan middelen in huis hebben. Cross-sectoraal, in alle domeinen. Hoe kunnen we er samen voor zorgen dat het aantal drugslocaties minder uitbreidt? Door het minder interessant te maken om hier drugslabs te bouwen, zo was de conclusie. Vervolgens hebben we gekeken welke domeinen hier invloed op kunnen hebben en wat er aan overheidszijde dan nog mist om het minder interessant te maken. Tot hoever reiken de mogelijkheden van de convenantpartijen? En wie hebben we vervolgens nog meer nodig? Denk bijvoorbeeld aan een school die studen-

ten opleidt tot elektriciens. Die studenten doen vaardigheden op die onmisbaar zijn voor drugscriminelen.

Zo kunnen zij bijvoorbeeld voorzien in de aanleg van de elektriciteit die je nodig hebt voor hennepplantages. Leerlingen moeten op reguliere wijze gewezen worden op de gevolgen en de gevaren wanneer ze zich inlaten met crimine-len. Vanuit verschillende perspectieven gaan wij op basis van zulke voorbeelden uit de praktijk met elkaar aan de slag, waarbij het essentieel is dat het proces zo ingericht en begeleid wordt dat elke deelnemer in zo’n PPS-verband zich eigenaar voelt van enerzijds het vraagstuk en anderzijds het leveren van een stukje van de puzzel dat het antwoord zal vormen. Dit zorgt ervoor dat men aan boord blijft en dat de energie die in zo’n verband ontstaat behouden blijft. Dit zijn allemaal voorwaarden voor vruchtbaar en duurzaam samenwerken.”

Steentje bijdragen aan het veiliger en beter maken van Nederland

Brede manier van kijken

“Er is vanuit het ministerie en andere RIEC’s veel aandacht voor de aanpak van ondermijning met behulp van PPS. Het staat hoger op de agenda, krijgt meer prioriteit en we proberen nu ook zoveel mogelijk collega’s ervan te doordringen dat deze brede manier van kijken naar de samenleving eigenlijk bij de werkzaamheden van alledag zou moeten behoren. Het is zo waardevol om samen te werken met private partijen. Zij hebben nu eenmaal een betere kijk op wat zich daar buiten afspeelt dan wij dat hebben.

Eens in de maand hebben wij met de PPS’ers van alle RIEC’s een overleg om ervaringen te delen. Het LIEC initieert en faciliteert deze overleggen en zorgt voor

een interessante agenda die elke keer van meerwaarde is voor ons werk. Tijdens die meetings delen collega’s best practices en zo leer je van elkaar. Het is leuk om te zien hoe men de noodzaak ziet om met elkaar in contact te blijven. En dat besef groeit keer op keer. Iemand bedenkt namelijk een mooie werkwijze en dan is het niet opportuun om opnieuw het wiel uit te vinden in een andere regio.”

Lerende organisatie

Hoe het volgend jaar zal gaan? “Een van de dingen die op de rol staat is het implementeren van de werkwijze in de eigen organisatie, zodat meerdere collega’s op deze manier hun project gaan aanvliegen. We gaan starten in de Groninger zeehavens, en daar zal ik de kersverse projectleider die voor de havens is aangetrokken instrueren om ook op deze wijze te werken. Ik ga hem helpen en wegwijs maken in de toepassing van de handreiking en zal vervolgens bijhouden tegen welke dilemma’s hij aanloopt, zodat we er als organisatie van kunnen leren. Het inrichten van een PPS in het buitengebied ziet er namelijk anders uit dan in de havens, alleen al omdat je met andere partijen te maken hebt. Door bevindingen uit verschillende projecten naast elkaar te leggen en deze informatie te borgen, draagt dit bij aan een lerende organisatie zoals wij zijn als RIEC Noord-Nederland. We gaan met vastgoed en witwassen aan de slag. Enerzijds willen wij ons netwerk verder uitbreiden met beroepsgroepen die een poortwachtersfunctie vervullen, zoals accountants en hypotheekverstrekkers. Anderzijds gaan wij proberen een regionale aanpak op poten te zetten, waarbij vanuit de bevoegdheden van de gemeente malafide vastgoedhandelaren aangepakt kunnen worden.”

Wat ik gaaf vind is dat ik elke dag met andere organisaties en mensen in contact ben

Dynamisch en uitdagend

Sinds dag één gaat Mascha met veel plezier aan het werk voor het RIEC Noord-

Nederland. Deze job geeft haar zoveel energie door het slimme denkwerk dat het vraagt en de puzzels die met elkaar gelegd worden. Zij wilde sinds haar studie Nederlands recht altijd al een steentje bijdragen aan het veiliger en beter maken van Nederland.

“Wat ik gaaf vind is dat ik elke dag met verschillende organisaties en mensen in contact ben en dat geen dag hetzelfde is. Voortdurend heb je te maken met de dynamiek die een integraal samenwerkingsverband kent en de interessante uitdagingen die het samenwerken oplevert. Uiteindelijk willen we allemaal hetzelfde denk ik: een veilig Nederland, waarbij we onze samenleving en haar burgers weten te beschermen tegen negatieve invloeden van criminaliteit. Het is zo’n leuke uitdaging dat je je met zaken mag bezighouden die een maatschappelijk effect creëren in de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Ik vind het prachtig om te zien dat we – als we op een duurzame manier in gesprek met elkaar blijven en steeds blijven zoeken naar manieren om daadwerkelijk vruchtbare samenwerkingen met elkaar aan te gaan – in staat zijn een vuist te maken tegen criminaliteit.

Dat we daadwerkelijk het verschil kunnen maken en zoveel mogelijk partijen weten te motiveren om mee te doen. Er lijkt nu al een voorzichtige olievlekwerking te ontstaan door deze manier van werken en dat is zo mooi om te zien!”

Arjan van Bekkum

Vertrouwensnotaris

Arjan van Bekkum maakt deel uit van de landelijk werkende kring van Vertrouwensnotarissen. Deze groep vertrouwenspersonen is door de beroepsorganisatie ingesteld om (kandidaat)notarissen die met een ethisch vraagstuk of zelfs in de knel zitten een plek te geven waar ze veilig kunnen klankborden. Die vertrouwensnotarissen overleggen met elkaar voor zover dat nodig is en komen als groep twee keer per jaar bij elkaar om anonieme casussen te delen en te bespreken met als doel elkaar te helpen om het vak beter uit te oefenen. De meeste gesprekken gaan over dilemma's rond de poortwachtersfunctie van een notaris. Dus ook over zaken die te maken hebben met ondermijnende criminaliteit.

De rol van notaris in het maatschappelijke verkeer

Toen de bij het RIEC Noord-Nederland werkzame PPS-aanjager Mascha Meijer zich via de beroepsorganisatie Noord-Nederland meldde met de vraag of het notariaat eens mee zou willen denken over het delen van abstracte informatie in het kader van de Publiek-Private Samenwerking, stond Arjan daar niet onwelwillend tegenover. “De rol van een notaris in het maatschappelijke verkeer is mijns inziens ook om er samen met anderen voor te zorgen dat de samenleving in financiële zin veilig blijft. Daarom stelde ik voor persoonlijk hierover met elkaar van gedachten te wisselen. Je moet elkaars rol namelijk soms eerst leren kennen, wil je goed kunnen samenwerken. Op een eerder verzoek van het OM om een compleet dossier over iemand te delen kon ik niet ingaan, om maar een voorbeeld te noemen. Het punt is dat ik mijn beroepsgeheim heb. Als iemand mij in vertrouwen iets vertelt, dan is het niet de bedoeling dat ik dat de wijde wereld inbreng. Door elkaar te leren kennen en duidelijk te maken hoe de praktijk werkt zal er meer begrip over en weer ontstaan. De grondhouding

van de gemiddelde notaris is dat deze zeker wil helpen, maar wel binnen de kaders waaraan de notaris zichzelf moet houden. Wij willen dus wel helpen als een functionaris een vraag stelt, maar wij mogen niet tegelijkertijd een andere regel zoals de geheimhoudingsplicht schenden. Deze combinatie levert soms een spanningsveld op. Door goed naar elkaar te luisteren en de dilemma's te delen zal er naar mijn overtuiging meer begrip ontstaan.”

We mogen de geheimhoudingsplicht niet schenden

Een eerste stap

“Daarom zijn wij gestart met een webinar waaraan het Bureau Financieel Toezicht, het landelijk parket en de FIU hebben meegewerkt. Tijdens dit webinar hebben we voorbeelden van complexe situaties besproken. Ik zie dit als een eerste stap. Ik vind het leuk om naar alle belangen te kijken. Stel je een tafel voor, dan moet je op alle stoelen durven zitten. Zo geldt dat hier ook, met respect voor iedereen. Een ieder heeft zijn of

haar eigen bril op. Dat moet je leren ontdekken, waarna je sneller resultaten kunt behalen en de negatieve energie eruit kunt halen. Het leuke hiervan is dat je ook nog van elkaar leert. Voorbeeld van een casus: er was een collega die onder druk werd gezet om ergens aan mee te werken. De situatie kreeg een hele nare dynamiek, waardoor hij bang moest zijn voor de veiligheid van zijn eigen gezin. Dat is iets wat dus ook gewoon in het echt gebeurt. Deze casus had die collega moeten melden, maar hij heeft het niet aangedurfd. Dat snappen jij en ik, maar of de toezichthouders dat ook snappen, is een volgende vraag. Een duivels dilemma. Tegelijkertijd moeten we dit natuurlijk niet willen. Want stel dat dit gedrag voor een crimineel werkt, dan gaat het de volgende keer weer op dezelfde manier.

Als nu een collega de fout ingaat, komt hij of zij vrij snel in de krant. Daardoor zou de indruk kunnen ontstaan dat al die notarissen boeven zijn. Gelukkig is dat niet het geval. Veruit de meeste notarissen doen hun werk naar eer en geweten

>> lees verder

en willen iedereen zo graag helpen dat wij als vertrouwensnotarissen soms moeten wijzen op de geheimhouding. Dat een notaris die een fout maakt vrij snel in het nieuws komt, zegt eigenlijk best wel wat, namelijk dat dat uitzonderlijk is. Anders zou dat het nieuws niet gehaald hebben.

Notarissen doen iedere dag hun best, maar soms had een notaris iets beter zijn best moeten doen. En dat is wat anderen zouden moeten zien. Niet alleen die ene fout. Er valt zoveel winst te behalen als je in vertrouwen een goede structuur opzet en elkaar helpt om het zo goed mogelijk te doen. Dat werkt beter dan elkaar vanuit een loopgraaf te benaderen. Dat kost onnodige energie en dan is de crimineel immers de lachende derde. Laten we met elkaar de beperkte energie en middelen die we hebben zo goed mogelijk gebruiken.”

De crimineel is de lachende derde

Vervolgstappen

Hoe het verder moet met deze Publiek-Private Samenwerking die vanuit het RIEC Noord-Nederland is geïnitieerd? “Iedereen heeft het druk. Stel dat we vanaf nu eens per jaar met alle samenwerkingspartners bij elkaar zouden

komen om te bespreken waar een ieder zoal tegenaan loopt en even vooruit te kijken, dan kan je al op een vrij eenvoudige manier winst boeken. Rode draad is natuurlijk het delen van informatie: wat mag je delen en wat niet met het oog op je beroepsgeheim. De volgende vraag is: hoe kan je de informatie abstract maken, zodat je informatie niet op dossierniveau, maar wel op waar-schuwningsniveau kunt delen? Verder zou het ook mooi zijn als er op regionaal en landelijk niveau wat telefoonnummers werden gedeeld om als het nodig is op een veilige manier aan de noodrem te kunnen trekken.

Vanuit het notariaat zou het bovendien fijn zijn als wij vanuit de opsporingsinstanties een melding kregen over bijvoorbeeld nieuwe trucjes die door criminelen gebruikt worden, zodat wij bij collega notarissen deze signalen als waarschuwing kunnen afgeven. Dit gebeurt overigens al deels. De samenwerking moet alleen nog wat groeien.

We zijn nu een klein jaar op dreef, maar door corona is er nog niet veel mogelijk geweest. Een van de mensen van de politie wil binnenkort graag persoonlijk kennismaken. Ik geloof zelf ook dat je elkaar beter kan leren snappen na zo’n persoonlijk contact. Daar valt winst te behalen.

En daarnaast zijn er ook best simpele andere manieren van samenwerken te bedenken. Vanuit de rechtbank is er bijvoorbeeld een spreekuur voor curatoren waar curatoren kunnen melden waar ze tegenaan lopen als ze te maken krijgen met criminele gelden. Iets dergelijks zou ook voor het notariaat kunnen worden opgezet.”

Gewoon doen

Arjan geeft aan blij te zijn met de eerste stappen die tot nu toe gezet zijn. “Ik leg nadrukkelijk een visie neer vanuit idealisme. Laten we werken aan een zo mooi en veilig mogelijke samenleving en vanuit respect voor ieders rol daaraan bouwen. De rol van het RIEC Noord-Nederland is om dit mede te organiseren. Laten we dat vooral een poosje doorzetten. Het doet in ieder geval al iets met de beeldvorming over en weer. En soms zullen we ook een concreet aanspreekpunt nodig hebben. Zie de samenwerking als een teamsport die je beoefent. Ook daar moet je trainen en elkaars positie kennen om de bal goed te spelen. Aan spelregels alleen heb je niet voldoende. Je moet ook oefenen in de praktijk. Laten we dat gewoon doen.”

Zie de samenwerking met het RIEC als een teamsport

Publiek-Private Samenwerking

Met behulp van incidentele middelen hebben wij in 2021 **de handreiking Publiek-Private Samenwerking** ontwikkeld. De handreiking geeft weer hoe de samenwerking in publiek-private verbanden opgezet kan worden vanuit het RIEC-samenwerkingsverband. In eerste instantie richten wij ons in de praktische toepassing van de handreiking op de onderwerpen: onroerend goed buitengebied, zeehavens en het notariaat. Het overkoepelende thema van deze projecten is drugscriminaliteit. Zo richt het initiatief ‘onroerend goed ruraal gebied’ zich op het voorkomen van drugsproductie, moet met ‘zeehavens’ drugstransport worden bestreden en is het project ‘notariaat’ gericht op het tegengaan van het witwassen van criminele gelden. De PPS-projecten richten zich dus niet zozeer op opsporen en vervolgen, maar op het voorkomen en/of het verstoren van ondermijnende criminaliteit enerzijds en het gestructureerd opbouwen van duurzame samenwerkingsverbanden anderzijds. Uitgangspunt voor het vormen van samenwerkingsverbanden in PPS, zijn de belangen en percepties van onze convenantpartners aan publieke zijde, die tegen de belangen van private partijen aangelegd worden om tot een samenwerking te komen waarin middelen van bedrijven en maatschappelijke instellingen ingezet kunnen worden als ze met de RIEC-partners optrekken in de strijd tegen ondermijning. Hierbij is het van belang dat onze samenwerkingspartners het vertrekpunt zijn voor het aangaan van samenwerkingsverbanden.

2.1 Nodale knooppunten; focus (zee)havens

Ongeveer 75% van onze regio grenst aan Duitsland en (internationale) wateren. Ons gebied kent dan ook tal van havens. De havens in Noord Nederland worden (nog) gekenmerkt door een open karakter. De ligging, de anonimiteit, het veelal ontbreken van toezicht door overheidspartners en het uitgestrekte achterliggende buitengebied, vormen unieke gelegenheden voor criminelen om ondermijnende activiteiten uit te voeren. Dit vormt niet alleen een gevaar voor Noord Nederland, omdat de regio gezien kan worden als toegangspoort voor de rest van het land en zelfs Europa. Dat betekent echter ook dat het gebied een perfecte buffer kan vormen, door criminele processen al aan de poort te voorkomen of te stoppen.

Onze doelstelling voor 2021 was dan ook het voorkomen, verstoren en stoppen van criminele processen in de havens in onze regio door het opwerpen van barrières en het vergroten van de weerbaarheid in en rondom de havens. In de naastgelegen tabel staan de activiteiten die wij gelet op deze doelstelling afgelopen jaar hebben uitgevoerd.

 Pijler	 Wat was ons doel?	 Wat hebben wij gedaan?	 Welk (maatschappelijk) effect levert dit op?/ Wat zien wij gebeuren in de maatschappij?
Versterken informatiepositie	Verkrijgen van een zo volledig mogelijk integraal beeld van wat zich afspeelt in en rondom de havens.	Rapport informatiepositie havens opgeleverd. Prioritering van de gelegenheidsstructuren in de Friese IJsselmeerhavens aangebracht. Analyseactiviteiten ter voorbereiding op de integrale actieweek.	De informatiepositie t.a.v. de havens is versterkt. Aan de hand van het informatierapport is prioriteit aangebracht in de thema's die in Noord – Nederland aan de orde zijn. Er is gekozen om de gezamenlijke informatiepositie van het RIEC samenwerkingsverband te concentreren op synthetische drugs.
Weerbaarheid en bewustwording	Opzetten van een bewustwordingscampagne met als doel het verhogen van de weerbaarheid en meldingsbereidheid in havens.	Ondersteuning bij de integrale actieweek. Meerdere bewustwordingssessies gehouden voor leden directie en medewerkers Port of Harlingen .	Betrokkenen herkennen ondermijning, weten waar ze terecht kunnen met signalen en genereren relevante informatie.
Advies en ondersteuning/ Samenwerking	Ontwikkelen van een blauwdruk voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit in de (zee)havens en andere nodale knooppunten in de regio en deze in gebruik nemen. Inzet van expertise bij integrale casuïstiek en ontwikkelen beleid.*	Plan van aanpak Noordelijke (zee) havens opgesteld. Plan van aanpak haven van Harlingen opgesteld en gezamenlijk uitvoering aan gegeven. Advies en ondersteuning geboden bij lopende casuïstiek, zowel mono als integraal.	Overheidspartners voelen zich gezamenlijk verantwoordelijk en committeren zich aan uitvoering. Het plan van aanpak dient als blauwdruk, de aanpak wordt uitgerold over de havens in de regio Noord-Nederland.

* Uit structurele middelen.

Ellen Eghuizen

AOV gemeente Harlingen

In Harlingen wordt gewerkt aan de veiligheid in en rondom de havens. Aan de hand van een plan van aanpak wordt gezamenlijk gestreefd naar het voorkomen, verstoren en stoppen van criminele processen in de haven door het opwerpen van barrières. Aangezien de haven van Harlingen enige tijd geleden als zelfstandig havenbedrijf verder is gegaan, vindt deze samenwerking in RIEC-verband plaats tussen de gemeente, de politie, het Openbaar Ministerie en Port of Harlingen. Daarbij heeft de gemeente Harlingen Adviesbureau Scherp in Veiligheid als projectleider in de arm genomen.

Het is een doorlopend traject

Ellen Eghuizen is beleidsadviseur Openbare Orde en Veiligheid van de gemeente Harlingen. Zij werkt samen met het RIEC Noord-Nederland, een aantal RIEC-convenantpartners en Port of Harlingen om ondermijnende criminaliteit in de haven tegen te gaan.

Ellen: “Wij hebben een unieke positie, want Harlingen is dé zeehaven in Friesland. Er worden altijd wel vermoedens van criminele activiteiten geuit, want een zeehaven is bij uitstek de plaats waar dit soort activiteiten plaatsvinden. Er is al vaker onderzoek naar criminaliteit in havens gedaan – onder andere door Pro Facto – maar tot nu toe konden we nog niet de vinger leggen op ondermijnende criminaliteit.”

Zicht krijgen op criminele activiteiten

Naast de integrale ondermijningsbeelden die het RIEC Noord-Nederland voor alle basisteams heeft opgesteld, heeft de lokale driehoek OM, politie en gemeente het RIEC Noord-Nederland gevraagd om specifiek naar de haven te kijken. Daarbij is onder andere gekeken welke criminele factoren aanwezig zijn. “Onze haven is bijvoorbeeld vrij toegankelijk”, vervolgt Ellen. “Omdat er geen enkele controle plaatsvindt zou onze haven een mooie plek kunnen zijn voor partijen die kwaad in de zin hebben.

Daarop is er een fenomenenrapportage aan de driehoek aangeleverd. Uit die rapportage blijkt wat er mogelijk aan de hand zou kunnen zijn in de haven. Zo zou mensenhandel mogelijk zijn vanuit de haven. Of het vervoer van drugs vanuit of naar de haven. Er zijn enkele zogenaamde blinde vlekken waar te weinig zicht op is. Onze informatiepositie is niet goed genoeg, waardoor we simpelweg niet weten wat er allemaal in de haven gebeurt. In de fenomenenrapportage worden aanbevelingen gedaan om zaken aan te pakken om de haven minder toegankelijk te maken voor criminelen. Die aanbevelingen zijn in een projectplan gegoten waar we graag uitvoering aan wilden geven.

Het RIEC Noord-Nederland gaf aan dat zij gelden beschikbaar hebben om dit project te financieren. Die kans hebben we

uiteraard aangegrepen. Met de politie, het OM en Port of Harlingen zijn wij vervolgens tot overeenstemming gekomen om het project te draaien. Omdat wij te weinig capaciteit hebben en wij hun specifieke kennis goed kunnen gebruiken, heeft de gemeente Adviesbureau Scherp in Veiligheid in de arm genomen om de projectleiding op zich te nemen.”

We weten simpelweg niet wat er allemaal in de haven gebeurt

Focus op bewustwording

“We hebben ons eerst gefocust op bewustwording van de medewerkers op straat en binnen in de organisaties. Want als je niet weet wat er allemaal kan spelen en waar je op moet letten, dan zie je de signalen van ondermijnende criminaliteit niet. Het gaat ons erom dat collega’s signalen kunnen oppikken en deze intern kunnen melden, zodat er iets mee gedaan kan worden.

Die bewustwording hebben we getracht te creëren via informatiebijeenkomsten die door het RIEC Noord-Nederland werden gegeven. Je krijgt helaas nooit iedereen in één keer bij elkaar, dus besloten we deze informatievoorziening ook op andere manieren aan te pakken. Degenen die niet fysiek bij een bijeenkomst aanwezig konden zijn, kunnen de informatie via de computer tot zich nemen. Daar is een e-learning voor

>> lees verder

gemaakt. Het mooie is dat die e-learning uiteindelijk verspreid is onder alle collega's, zodat werkelijk iedereen bewust gemaakt wordt van signalen van mogelijke criminele activiteiten.

En nu zijn we bezig met de opvolging van de signalen. In de vorm van een zogenaamde 'casustafel' waarbij we intern bespreken welke signalen we hebben binnengekregen, of anderen die signalen herkennen, of zij ook dit soort signalen zien en of we het bestuurlijk dan wel strafrechtelijk kunnen aanpakken of eventueel moeten opschalen onder het RIEC-convenant."

We zijn nu bezig met de opvolging van de signalen

Casustafel

"Deze casustafel moet nog georganiseerd worden, maar om daarmee te kunnen starten moeten eerst alle interne processen volgens privacyregels worden vastgelegd. Het eerste wat nu op de rol staat is een fysieke schouw van de haven met partners, waaronder de douane en de KMar. Tijdens die schouw gaan we onder andere bekijken op welke plekken

in de haven wij niet genoeg zicht hebben en waar de veiligheid kan worden verbeterd.

Ondermijning speelt natuurlijk niet alleen in de haven, maar in de hele gemeente. We willen weerbaar zijn tegen alle ondermijnende criminaliteit. Bewustwording in de haven is gelijk aan bewustwording in de gemeente. Er is overlap. In de aanpak van ondermijning in het algemeen is het mooi dat ook dit havenproject loopt, want zo kunnen we ervan meeprofiteren en hoeven we dingen niet twee keer te doen."

Proces borgen

Hoe Ellen de toekomst ziet? "Ik denk dat het een doorlopend traject is. Voor de komende twee jaar ligt er een uitvoeringsprogramma openbare orde en veiligheid waarin we ook de aanbevelingen uit het integraal ondermijningsbeeld meenemen. Bewustwording is een continu proces, want na een half jaar kan de verkregen informatie zomaar weer op de achtergrond zijn geraakt. Daarom willen we dat proces borgen in de organisatie, onder andere door regelmatig via het intranet te communiceren of met behulp van een speciale actie het thema

intern weer voor de bril te krijgen. Als je als organisatie bewust bent van de signalen, als je je inwoners zover weet te krijgen dat ze bijvoorbeeld via 'Meld Misdaad Anoniem' signalen van ondermijnende criminaliteit melden, als je meer aandacht kunt besteden aan het voorlichten van bedrijven zodat ze leren hoe criminelen te werk gaan, dan ben je al een heel eind. Voor we zover zijn, zijn er echter nog veel stappen te maken. Het RIEC Noord-Nederland heeft daar een ondersteunende functie in.

Het effect van dit project? Het is best intensief en er komt veel op ons bordje. Daarom willen we meer tijd vrijmaken om ermee aan de slag te gaan. Bewustwording heeft effect. Als ik nu als inwoner door de haven van Harlingen loop, dan kijk ik anders en zie ik meer. En dat kan voor iedereen gelden."

Samenwerken helpt om draagvlak te creëren

Havenmeester Frans Papp: “In feite leveren wij een zakelijke dienstverlening. Wij verbinden partijen met elkaar, want iedereen moet zich bij ons melden. In de haven komen zowel zeeschepen aan vanuit andere havens van over de hele wereld, als binnenschepen die vanaf de rivieren, kanalen en het IJsselmeer komen. Daarnaast herbergt de haven een bruine vloot: varende schepen die gasten herbergen. Voor 70 van dit soort schepen is onze haven de thuishaven. En tenslotte is Harlingen de vaste thuishaven van circa 70 Urker vissersschepen.

Maar dan zijn we er nog niet. In de haven zijn ook tal van bedrijven gevestigd die betrokken zijn bij de aan- en afvoer van producten via schepen. En die aan- en afvoer is een van de activiteiten die wij in de gaten moeten houden met het oog op ondermijnende criminaliteit. Er komen immers dagelijks schepen aan in een haven en elk vervoersmiddel is interessant om lading te vervoeren. Ook illegale lading.

In de grotere zeehavens worden er al langer acties opgezet om ondermijning tegen te gaan, omdat inmiddels duidelijk is dat er daar regelmatig sprake is van ondermijning. In kleinere havens daarentegen is het nog wat minder goed zichtbaar, maar ook wij moeten er rekening mee houden dat onze haven eveneens voor criminele activiteiten gebruikt wordt. Want Harlingen is natuurlijk wel een zeehaven met een open verbinding met de rest van de wereld. De meeste drugs komen nu eenmaal Europa binnen via het luchtruim of over zee.”

Schouw in de haven

Dat is een van de redenen waarom het RIEC Noord-Nederland samen met de gemeente Harlingen een bewustwordings-traject in gang heeft gezet. Uiteraard is daar ook het havenbedrijf bij betrokken. Namens het havenbedrijf nemen de directeur en Frans deel aan het maandelijks overleg. “Er is een stappenplan gemaakt om gezamenlijk ondermijning aan te pakken. Een van de eerste dingen die nu op stapel staan is een schouw in de haven. Dat houdt in dat we met mensen die praktisch ter zake kundig zijn waaronder de gemeente, de politie en het RIEC Noord-Nederland gaan kijken wat mogelijke hot spots in de haven zouden kunnen zijn.

Hot spots in de haven zoeken

We gaan dus letterlijk in kaart brengen op welke plekken ondermijning mogelijk zou kunnen zijn. Denk aan gemakkelijk bereikbare kades, waardoor criminelen vanaf een schip zo potten met drugs in bestelbussen kunnen overladen. Aangezien de kades in de haven van Harlingen aan de openbare weg gelegen zijn, is zo iets lastiger aan te pakken dan wanneer er slagbomen zijn. En dan kom je op stap twee: bepalen wat voor maatregelen we daarvoor kunnen nemen. Door dit soort zaken als team op te pakken, creëer je draagvlak bij alle partijen en versterk je elkaar als samenwerkingsverband. Geen van ons heeft overigens een totaal ander beeld van de situatie, maar de manier waarop je ondermijning gaat bestrijden, daar zullen de meningen ongetwijfeld over verschillen.”

Intensievere samenwerking

Vanuit zijn functie heeft Frans meer contact met de gemeente, dan met het RIEC Noord-Nederland. Toch heeft hij wel behoefte aan meer contact. “De samenwerking mag wel wat aangetrokken worden. Ik zou het bijvoorbeeld op prijs stellen als het RIEC ons wat meer op de hoogte zou houden van items die spelen, ook landelijk. Stel dat er in andere gebieden van andere RIEC's incidenten zijn, dan zou het fijn zijn als de aanpak en de resultaten gedeeld werden. Nu moet ik alles via de media vernemen. Er zijn ook casussen geweest. Die kunnen helaas inhoudelijk niet gedeeld worden vanwege gevoelige informatie. En dat snap ik. Toch zou het fijn als informatie-delung op de een of andere manier wel mogelijk was. Desnoods geanonimiseerd. Er zijn ook weleens seminars. Daar zou ik wel wat actiever voor uitgenodigd willen worden.”

Behoeft e aan meer contact

Winstpunten

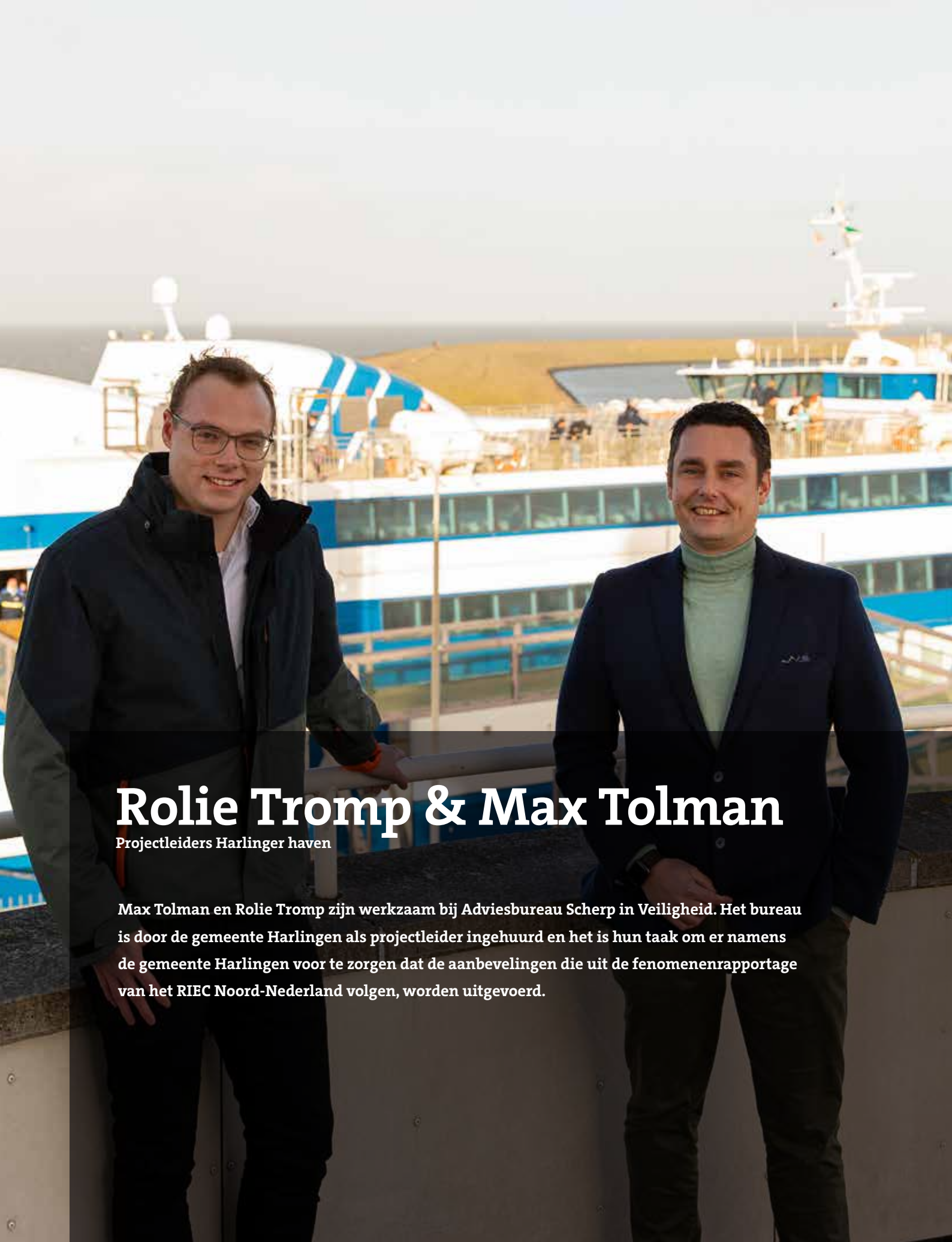
De winstpunten van dit project? “Ik merk dat dit project geen echte eyeopeners voor mij heeft, maar het proces dat wij gezamenlijk doorlopen is wel belangrijk om tot een eindresultaat te komen. Want het is goed om er met meerdere partijen aan te werken. Dat gezamenlijk optrekken is belangrijk om draagvlak te creëren. En dat is ook direct bij dit project het grote winstpunt: er is een breder draagvlak gecreëerd.”

Frans Papp

Havenmeester Harlingen

Frans Papp is havenmeester van NV Port of Harlingen, het in 2017 verzelfstandigde havenbedrijf van de gemeente Harlingen. NV Port of Harlingen is verantwoordelijk voor het ontwikkelen, realiseren, exploiteren en beheren van het havengebied. Met bijna 100.000 scheepsbewegingen per jaar kan het flink druk zijn in de haven van Harlingen.

Als havenmeester is Frans verantwoordelijk voor het nautisch beheer van de haven en geeft hij leiding aan de 18 man tellende havendienst. Deze havendienst, die onderdeel is van de NV Port of Harlingen, zorgt ervoor dat alle schepen vlot en veilig de haven in- en uitgaan. Ieder schip dat een ligplaats wil, moet zich dus bij deze havendienst melden. De dienst houdt 24/7 wacht. In de verkeerstoren is altijd minstens één havenwachter aanwezig die de haven in de gaten houdt. De anderen doen hun ronde en begeleiden binnenkomende schepen naar hun ligplaats.

Rolie Tromp & Max Tolman

Projectleiders Harlinger haven

Max Tolman en Rolie Tromp zijn werkzaam bij Adviesbureau Scherp in Veiligheid. Het bureau is door de gemeente Harlingen als projectleider ingehuurd en het is hun taak om er namens de gemeente Harlingen voor te zorgen dat de aanbevelingen die uit de fenomenenrapportage van het RIEC Noord-Nederland volgen, worden uitgevoerd.

Doel is om ondermijning een zo klein mogelijke kans te geven

Rolie: “Wij zijn weliswaar een externe partij, maar acteren namens de gemeente. Om dit project vlot te trekken, zijn wij gestart met het opzetten van een projectteam, want er zijn veel partijen bij betrokken en de samenwerking moest in ieder geval versterkt worden. Vervolgens heeft het projectteam de aanbevelingen goed bestudeerd en zijn we ze gaan uitwerken. Ook op procesniveau. Ten slotte hebben we een projectplan geschreven waarin ook een Plan van Aanpak is uitgewerkt.

Uit de fenomenenrapportage van het RIEC kwamen diverse punten naar voren, die verwerkt zijn in het Plan van Aanpak. We zijn nu halverwege het project en de basis staat. Nu moet de uitvoering van de punten uit het Plan van Aanpak nog gerealiseerd worden.”

Mooie punten afgerond

“We zijn al een aardig eind op streek met het project en tegelijkertijd zijn we er nog niet”, vult Max aan, die als coördinator verantwoordelijk is voor dit project. “Het is niet zo dat er nog niets concreets is gedaan hoor. Er zijn al behoorlijk wat mooie punten opgepakt en afgerond. Denk aan de bewustwordingssessies. Ook hebben we met het projectteam een overlegstructuur ingericht, zodat de binnengekomen punten kunnen worden opgepakt. En er zijn tevens Ondermijningstafels opgezet, waar diverse mensen vanuit verschillende teams samen onderwerpen bespreken.

Daarnaast zijn we bezig met het inventariseren van kwetsbare processen en functies. De werkprocessen zijn bekeken en hierbij kijken we welke gevoelig zijn voor ondermijning. Als je bijvoorbeeld geen vier-ogen-principe hanteert wordt er een kwetsbare plek gecreëerd. Eigenlijk gaat het project waar wij voor

ingehuurd zijn vooral over het weerbaar maken van organisaties – waaronder ook de gemeente en het Openbaar Bestuur – om ondermijnende activiteiten te herkennen en te voorkomen dat deze plaatsvinden.

Werken via het vier ogen principe

Kijk je bijvoorbeeld naar een gemeente, dan kan je je afvragen of het proces rond een vergunning goed is ingericht. Je wilt immers in het havengebied niet iemand met een vergunning vestigen terwijl die persoon minder goede ideeën heeft. Met alles wat wij doen, moeten mensen uiteindelijk de signalen leren herkennen, waarmee we organisaties in het bijzonder en de samenleving in het algemeen weerbaarder maken.”

Opvolging geven aan aanbevelingen

“Het is onze taak een opvolging te geven aan de aanbevelingen die uit de rapportage komen”, vervolgt Rolie. “Denk bijvoorbeeld aan de inrichting van de haven. De gemeente gaat in overleg met het havenbedrijf en de aanwezige bedrijven waaronder de transporteurs, om te kijken hoe het proces ingericht moet worden, zodat de haven nog steeds goed bereikbaar blijft, maar ook

>> lees verder

voldoende weerbaar wordt. Door het wegnemen van mogelijkheden wordt de kans op ondermijning in de haven geminimaliseerd.

Wij faciliteren dus het proces, jagen aan en zien toe op het nakomen van de punten uit het fenomenenrapport. Wij verbinden partijen en brengen ze in de juiste positie, zodat de samenwerking versterkt wordt. Dergelijke zaken moeten duidelijk worden. Is de samenwerking voldoende? Zit er voldoende doorontwikkeling in om in geval van ondermijnende criminaliteit elkaar daadwerkelijk op te zoeken? Ook dat moeten we nog zien te bewerkstelligen. Maar we hebben nog even. Max is tot en met juli 2022 als projectleider verbonden aan het havenproject.”

Ruimte voor bonafide bedrijven

Max: “De aanpak van ondermijning biedt kansen. Dat inzicht hebben we inmiddels wel met elkaar. Samen streven we ernaar om bedrijven die minder goede intenties hebben te weren, zodat er letterlijk ruimte komt voor bonafide bedrijven; bedrijven die een positieve bijdrage kunnen leveren aan Harlingen en de Friese economie.

Wij jagen partijen aan

Door dit soort projecten leren de samenwerkingspartners elkaar iedere dag nog beter kennen. De lijnen worden steeds korter. Functionarissen van de gemeente, het havenbedrijf, de politie, Marechaussee, douane, het OM, het RIEC, de Belastingdienst en de FIOD weten beter elkaar te vinden. En te

bevragen. Het onderwerp gaat leven. Bij iedereen. Met z’n allen dragen wij bij aan de verbetering van de haven van Harlingen en de positie van de haven van Harlingen.”

Hoe de toekomst eruit ziet? “Wij zijn nu een project opgestart om processen in te richten. En we zullen er als projectleider uitstappen, zodat de veiligheidspartners het in dezelfde structuur voort kunnen zetten. Zodra de punten uit het project gerealiseerd zijn, dragen we de werkzaamheden over. Want dat is de bedoeling: dat de aanpak van ondermijning ook na dit project gewoon doorgaat.”

Proces aanzwengelen

“Alles wat je aandacht geeft, groeit. In het begin ging het stroperig, maar mensen weten ons nu goed te vinden.

Wij hebben het proces aangezwengeld. De motor loopt. Nu moeten we ervoor zorgen dat de motor zo goed gaat lopen dat het proces gewoon doorloopt als wij er tussenuit stappen.”

Alles wat je aandacht geeft, groeit

Of het projectplan een blauwdruk kan zijn voor andere havens? “Iedere haven heeft zijn eigen inrichting”, legt Rolie uit. “Wij kennen momenteel de specifieke uitdagingen in andere havens niet. Als je weet wat er speelt in een haven of op een industrieterrein, dan kan men zeker methodisch met dit plan aan de slag.

Je kan het plan dus niet een op een op andere havens leggen. Ken je daarentegen de partners, de werkwijze en weet je

welke belangen er spelen? Ja, dan kan je het plan wel gebiedsspecifiek maken.

Het klinkt spannend, maar als je ondermijning buiten de deur weet te houden op organisatie- of gebiedsniveau, dan komt dat ten goede aan het woon-, ondernemings- en vestigingsklimaat. Daarom willen we het onderscheid maken door ondermijning te voorkomen en criminaliteit tegen te gaan.”

2.2 Vrijplaatsen; focus buitengebied

Noord-Nederland staat bij eenieder bekend om het ruimtelijke karakter. De regio kent een omvangrijk buitengebied waarin het fijn wonen, werken en recreëren is. Dit heeft echter ook een keerzijde. Het buitengebied biedt namelijk veel gelegenheid voor ondermijnende criminaliteit. In dit gebied is minder toezicht dan in dichter bevolkte gebieden, staan veel (agrarische) gebouwen leeg en is in toenemende mate sprake van noodlijdende bedrijven die ontvankelijk kunnen zijn voor alternatieve inkomsten.

In het buitengebied streven we naar het voorkomen en verstoren van criminele activiteiten door het opwerpen van barrières en het vergroten van de weerbaarheid van betrokken publieke en private actoren. In de naastgelegen tabel staan de activiteiten die wij gelet op deze doelstelling afgelopen jaar hebben uitgevoerd.

 Pijler	 Wat was ons doel?	 Wat hebben wij gedaan?	 Welk (maatschappelijk) effect levert dit op?/ Wat zien wij gebeuren in de maatschappij?
Versterken van de informatiepositie	Optimaliseren van de informatie positie in het buitengebied van Noord Nederland	Rapport informatiepositie buitengebied opgeleverd Informatierapporten opgesteld voor diverse gemeenten m.b.t. het buitengebied en agrarische bedrijven en bedrijventerreinen (drugs) Informatierapport ontwikkeld voor de politie om de rij afstanden in het buitengebied inzichtelijk te maken Brochure Zichtbaarheid en verbinding in het buitengebied opgeleverd met geografische weergaven en indicatoren Inzicht in ondermijningsthema's aan de hand van aspecten motivatie, gelegenheid en controle opgeleverd voor diverse gemeenten en provincies	De diverse opgeleverde informatierapporten hebben partners meer inzicht verschaft in het risico op ondermijnende activiteiten in het buitengebied. Dit beeld wordt gebruikt voor het efficiënt en doelmatig inzetten van capaciteit en het opstellen van beleid. Door dit voor meerdere - en ook aaneengesloten - gemeenten te doen, is/wordt regionaal zicht op het buitengebied gecreëerd. Een mogelijk waterbed effect binnen de regio wordt daarmee beperkt. De ten behoeve van de politie opgeleverde informatierapporten zijn voor agenten tijdens een surveillance, een stop of een bezoek in één oogopslag te raadplegen. Dit biedt de politie mogelijkheden om meer zichtbaar aanwezig te zijn in het buitengebied en met bewoners in gesprek te gaan. Daarnaast is aan de hand van het informatierapport prioriteit aangebracht in de thema's die in Noord – Nederland aan de orde zijn. Er is gekozen om de gezamenlijke informatiepositie van het RIEC samenwerkingsverband te concentreren op synthetische drugs.
Weerbaarheid en bewustwording	Stimuleren van awareness en meldgedrag over ondermijnende criminele activiteiten in het buitengebied	Online campagne 'Niet onder mijn neus' (9 maart – 20 april 2021) gericht op weerbaarheid van ondernemers en burgers in het buitengebied. De ondermijningscontainer en de koffiekar zijn zeven keer ingezet tijdens bewustwordingssessies, bijeenkomsten en weerbaarheidsdagen Aanschaf ondermijningsgame 14/15 September ondersteuning geboden tijdens de Weerbaarheidsdagen 2021 voor gemeenten en politie in Friesland.	Met de campagne zijn 170.914 van de 300.000 burgers binnen de agrarische sector bereikt. De lanceringspagina is 567.528 maal weergegeven. Middels de samenwerking met LTO Noord is de achterban van 6000 leden bereikt via o.a. vakblad 'Nieuwe Oogst'. De campagne heeft geleid tot het verzoek van de politie om een informatieproduct op te stellen m.b.t. aanrijdtijden in het buitengebied en tot een aanvraag van de politie m.b.t. producten om de bewustwording op het thema drugs binnen het buitengebied aandacht te geven. Daarnaast is een grotere betrokkenheid ontstaan vanuit de drie provincies om de handen in één te slaan op het thema buitengebied.
Advies en ondersteuning/ Samenwerking	Partners optimaal ondersteunen en adviseren Gerichter en beter samenwerken, capaciteit vergroten door cross sectorale benadering Inzet van expertise bij integrale casuïstiek en ontwikkelen beleid*	Notitie aanpak buitengebied Zuid-Oost Drenthe en Ommelanden Oost opgeleverd. In het kader van PPS twee inter-actieve werksessies georganiseerd met gemeenten en de provincie Drenthe en politie i.v.m. aanpak drugscriminaliteit buitengebied Zuid-Oost Drenthe. Advies en ondersteuning geboden bij lopende casuïstiek, zowel mono als integraal.	De notitie heeft voorzien in de behoefte om een aanpak vast te stellen en geeft richting aan die aanpak. Betreft een verdere uitwerking, daarnaast is deze activiteit een onderdeel van het stappenplan zoals beschreven in de handreiking PPS. De handreiking wordt hiermee in de praktijk gebracht.

* Uit structurele middelen.

Jetta Klijnsma

Commissaris van de Koning Drenthe

De buitengebieden worden geconfronteerd met ontwikkelingen die alles te maken hebben met het klimaat en de energietransitie. Ontwikkelingen die veel gevolgen hebben voor de landbouw en veeteelt. Daardoor worden boerenschuren overcompleet. Soms worden leegstaande schuren verbouwd tot woningen. Soms echter worden deze schuren ook voor andere doeleinden gebruikt. Zaken die we liever niet zien, zoals het opzetten van een drugslab.

Campagne ‘Niet onder mijn neus’ Herken jij de signalen?

Om criminele activiteiten in het buitengebied te voorkomen, de signalen ervan te leren herkennen en aan te zetten tot het melden van mogelijke criminele activiteiten, heeft het RIEC Noord-Nederland in samenwerking met de politie Noord-Nederland, boerenorganisatie LTO Noord en Buenaparte de campagne ‘niet onder mijn neus’ ontwikkeld. Want criminele activiteiten gebeuren vaak gewoon onder onze neus.

‘Niet onder mijn neus’ richt zich op zowel ondernemers als bewoners in buitengebieden en is enerzijds bedoeld om ondernemers in buitengebieden te behoeden voor de gevaren van drugscriminaliteit. Anderzijds wordt de campagne ingezet om bewustwording onder de bewoners te creëren door ze te wijzen op signalen van ondermijning en zo de bereidheid om verdacht gedrag te melden te verhogen.

Antenne

Commissaris van de Koning Jetta Klijnsma: “In feite zou iedereen een antenne moeten hebben om bijzondere activiteiten in de eigen omgeving te herkennen. Als mensen busjes af en aan zien rijden, bijzondere geuren ruiken of zien dat er vreemde inkopen worden gedaan bij de bouwmarkt of de supermarkt, dan zouden ze zich moeten afvragen wat er nou precies gebeurt. Want er zijn speciale

attributen die gebruikt worden om drugs te produceren. Bovendien gedragen mensen die zich met criminele activiteiten bezighouden vaak anders dan normaal. Het zijn vaak allerlei kleine signalen die worden afgegeven. Die signalen zouden we willen opsnuiven om te kijken wat er in het buitengebied gebeurt zodat we criminele zaken een halt toe kunnen roepen. En precies daar gaat ‘Niet onder mijn neus’ over.

De ondermijningscontainer geeft een mooie inkijk en maakt het verhaal concreet

Ondermijningscontainer

Bij die campagne hoort een ‘ondermijningscontainer’ die ontwikkeld is door Bureau Drugszaken. Het RIEC Noord-Nederland is de samenwerking met hen aangegaan, waardoor deze container breed kan worden ingezet in het noorden. Die container, die getoond werd op de door het RIEC georganiseerde ‘bewustwordingsdagen’, is geweldig. Zo beeldend! Het geeft een mooie inkijk en maakt het verhaal concreet. Wij stonden erin en ons werd bijvoorbeeld verteld dat vullingen van aanstekers gebruikt worden om drugs te maken. Als ik nu zie dat ergens 100 vullingen tegelijkertijd worden gekocht, dan gaat er bij mij een

lichtje branden. Dat lichtje zou eigenlijk bij iedereen moeten gaan branden. Of als een huurder vijf keer de huur vooruit wil betalen, ook dan moet de eigenaar van een leegstaand pand zich achter de oren krabben.

In de ondermijningscontainer kunnen omwonenden op een aansprekende manier informatie krijgen over de signalen, zodat ze leren waar ze op moeten letten. Via ‘Meld Misdaad Anoniem’ kunnen zij vervolgens vermoedens melden waarna de melding door een daartoe geautoriseerde instantie uitgezocht kan worden.”

Effect op convenantpartners

De campagne ‘Niet onder mijn neus’ heeft ook effect gehad op de convenantpartners. Zo hebben de Statenleden van de provincie Drenthe naar aanleiding van de bewustwordingsdagen een amendement ingediend bij de begrotingsbehandeling om die ondermijningscontainer in te kunnen zetten. Inmiddels is er een ton toegekend door Provinciale Staten. “Met dat geld kunnen we via onder andere flyers en social media de container onder de aandacht brengen en breed inzetten in heel Drenthe, want de container is mobiel en kan heel gemakkelijk voor een gemeentehuis of in een weiland neergezet worden.”

>> lees verder

Ook de gemeente Westerveld heeft naar aanleiding van de campagne een verzoek bij het RIEC Noord-Nederland ingediend. Zij willen de rijtijden in het buitengebied inzichtelijk krijgen. Als duidelijk is waar de zogenaamde 'blinde' vlekken zitten, de plekken waar de politie niet of nauwelijks komt, dan kan er op die locaties extra gesurveilleerd worden.

Dwarsverbanden leggen
Jetta ziet de meerwaarde van het RIEC. "Wij hebben bijvoorbeeld te maken met strenge privacywetgeving, waardoor we niet zomaar informatie kunnen delen. Het RIEC zorgt ervoor dat de juiste gegevens bij elkaar kunnen komen en dat informatie geanalyseerd wordt. Hoe eenduidiger we als partners kunnen optrekken, hoe fijner het is.

Normaliter speelt de privacywetgeving ons parten, maar het RIEC Noord-Nederland kan tendensen signaleren die benut kunnen worden door de partners zoals gemeenten, het Openbaar Ministerie, de politie en de Belastingdienst. Het RIEC kijkt naar integrale casuïstiek en met de middelen die voorhanden zijn probeert het partners te informeren.

Toen ik nog Staatssecretaris van Werkgelegenheid was kregen wij signalen dat mensen werden uitgebuit. Door direct te schakelen met convenantpartners als de Belastingdienst en de Rijksdienst van het Wegverkeer, konden er dwarsverbanden worden gelegd en kon sneller ontdekt worden of een ondernemer zich met illegale praktijken bezighield.

Dankzij het RIEC Noord-Nederland hebben wij een beter inzicht gekregen in de instrumenten die we kunnen benutten. Nu kunnen we ook de buitenwereld veel beter vertellen welke zaken er zoal onder tafel leven. Het is bijzonder fijn dat instrumenten zoals de ondermijningscontainer worden ontworpen, zodat we een halt kunnen toeroepen aan ondermijning."

Annemarie Broersma

Politie

Ook Annemarie Broersma, voormalig teamchef Opsporing en huidig Trendwatcher bij de politie, is betrokken bij de campagne 'Niet onder mijn neus'. Sterker nog, zij heeft aan de wieg gestaan van de film die in de campagne wordt gebruikt.

>> lees verder

Van casus naar campagne

Vanuit haar rol als lid van het Q-team Politie Noord-Nederland zet Annemarie zich in voor de ontwikkeling van het vak en kijkt zij waar behoefte aan is. Vanuit ‘blauw’ bleek de behoefte te bestaan om ondermijning aan te pakken. Als teamchef Opsporing had Annemarie ondermijning in haar portefeuille en zodoende werd zij, samen met een aantal andere leden van Q, gevraagd mee te denken over de aanpak van ondermijning. Een breed begrip, want welke handvatten kun je collega's meegeven om ondermijning op straat te herkennen?

Aan de slag met casussen
‘Blauw’ bestaat voornamelijk uit ‘doeners’ die aan de hand van het werk leren. Dus bedacht het Q-team Politie Noord-Nederland een training die mensen door middel van casussen leert om signalen te herkennen. “Daar hebben we ook het RIEC Noord-Nederland bij betrokken. En vervolgens werden daar tevens diverse externen zoals de gemeente bij betrokken, want ondermijning raakt meerdere specialismen. Aanvankelijk hadden we een groot aantal casussen uitgedacht, dat we vervolgens hebben teruggebracht naar een vijftal. Samen met de politie academie is een virtuele wereld gebouwd waarin agenten kunnen surveilleren. Als aanvulling is daar een film voor bedacht, waarmee derden aan het denken worden gezet. Deze film vormde een onderdeel van de trainingsdag en diende ertoe om het gesprek op gang te brengen.”

“Wij wilden impact maken”

Naast ieders deur
En de film was goed. Gewoon, omdat het zo goed weergeeft waar het om gaat. Ondermijning is niet iets groots dat ergens ver weg gebeurt, maar iets dat gewoon naast ieders deur kan plaatsvinden. De film bleek zo goed weer te geven wat ondermijning nou eigenlijk is en hoe het herkend kan worden, dat Annemarie het jammer vond om de film alleen voor agenten in het noorden van het land te gebruiken. “Maar ik had geen rekening gehouden met een Europese aanbesteding. Dit was voor het maken van de film niet per se nodig maar wel als deze in een campagne gebruikt zou worden. Dat hadden we aan de voorkant nog niet bedacht. Daarop ben ik een jaar lang aan het bellen geweest, want het frustreerde mij zo enorm. En toen stuitte ik op mijn

contacten binnen het RIEC Noord-Nederland. Wij wilden impact maken en ook zij zagen de mogelijkheden van de film, met name voor de campagne tegen ondermijning in het buitengebied. Samen met Buenaparte, het bureau dat de film voor ons heeft gemaakt, heeft het RIEC Noord-Nederland de campagne ‘Niet onder mijn neus’ ontwikkeld. Want het Noorden is een gevoelig gebied dat vanwege zijn uitgebreidheid uitermate aantrekkelijk is voor het opzetten van drugslabs. Zo is het meer dan duidelijk dat boeren actief via brieven in de brievenbus geworven worden om hun schuren of panden ter beschikking te stellen. Zo mooi dat de film onderdeel is geworden van de campagne die door het RIEC Noord-Nederland is bedacht, waarbij ondersteuning wordt geboden middels training van collega's uit het ‘blauw’.”

Film is vrij te gebruiken

Het RIEC Noord-Nederland ging als eerste met de film naar buiten en vanaf dat moment wordt de film ook gebruikt bij lezingen op bijvoorbeeld bedrijventerreinen, bij ondernemers en bij serviceclubs. De film kan inmiddels door een ieder vrij gebruikt worden, want ondermijning blijkt een groot probleem. Daarom hebben alle basisteams een plan van aanpak voor de GGP, de gebiedsgebonden politie, ontwikkeld waarin het thema ondermijning een van de punten is waar ze actief mee aan het werk moeten.

Momenteel houdt Annemarie zich bezig met het opzetten van een ondermijningscommunity om de basisteams te verbinden, zodat zij een voortrekkersrol kunnen nemen. De rol van Annemarie? “Verbinding met elkaar leggen waardoor gesprekken op gang komen. Ieder basisteam heeft iemand die gekoppeld is aan het team ondermijning, zodat het onderwerp op de kaart komt.”

Masterclass ‘Niet onder mijn neus’

“Er is overigens ook een masterclass ‘Niet onder mijn neus’ ontwikkeld die bedoeld is als trigger. We draaien nog niet, maar dat zal in 2022 zijn beslag krijgen. Wel is er al een try-out geweest met jeugd en wijkagenten. Via de masterclass wordt geleerd wat je nou eigenlijk ziet en hoe je dat kan aanpakken. Daar is een menukaart voor ontwikkeld die aangeeft welke stappen je kan nemen, zoals het gesprek aangaan of controles doen. Stel dat er een x aantal nagelstudio's of zonnestudio's in een klein gebied aangetroffen wordt, dan geeft de menukaart aan dat je moet kijken of zo'n aantal logisch is met het oog op het aantal inwoners. Is er een vermoeden van witwassen? Dan kan dat leiden tot een onderzoek.

Het zijn de basisteams die zelf acties moeten nemen, zoals de controles die moeten plaatsvinden in overleg met gemeenten of contact opnemen met de Belastingdienst. Het goed vastleggen van informatie, dat is wat wij doen. De vijf geselecteerde casussen hangen overigens met elkaar samen. Eigenlijk is het een netwerk. En als je doorziet hoe dat netwerk in elkaar steekt en je ziet waar de belangen zitten, dan snap je veel beter het grotere geheel. En dat is wat ik doe. Ik kijk naar het grote geheel. En precies daarom is het zo belangrijk dat we de dingen vastleggen, want daardoor kunnen wij veel groter en complexer kijken. Wij beschikken namelijk over een grote analyse-afdeling die als geen ander kan zien wat er gaande is. Wie in drugs zit, wie in vastgoed en hoe die partijen met elkaar te linken zijn.”

De kracht van het RIEC

Hoe Annemarie de kracht van het RIEC Noord-Nederland ziet? “Ik heb persoonlijk ervaren dat er – als wij dat willen en

we slaan de handen in elkaar – mooie producten tot stand kunnen komen in samenwerkingsverband. Ik kan een aanjaagfunctie hebben voor de samenwerking. Ook RIEC-aanjager Mascha is daar heel bedreven in. Zij kan heel meeslepend vertellen, waardoor je hoe dan ook zin krijgt om samen te werken. Ik zie echter wel dat het in opsporingsonderzoeken lastig kan zijn om over operationele dingen te praten.”

Annemarie is momenteel bezig om met andere collega's van de politie te kijken hoe de samenwerking met het RIEC Noord-Nederland op de lange termijn gestalte kan krijgen. “Waar Mascha nu mee bezig is, stappen maken in de ontwikkeling van de samenwerking, daar word ik gelukkig van. Door met andere partijen op een andere manier naar ondermijning te kijken is er een andere bewustwording ontstaan bij de gemeente.

Het thema ondermijning is voor velen nog steeds een ver-van-mijn-bed-show

Het RIEC Noord-Nederland was al wel met de campagne bezig, maar had nog niet goed voor de bril hoe het thema ondermijning het best aangevlogen kon worden. En nu doen ze dat samen met

Buenaparte, een bureau dat door het maken van de film pas geleerd heeft wat ondermijning nou precies is. Voor veel bedrijven is het thema ondermijning immers nog steeds een ver-van-mijn-bed-show, maar het is soms gewoon je buurman of je oom die zich aan ondermijning schuldig maakt.”

De kracht van de campagne

“Dankzij de film en de campagne krijg je antwoorden op vragen als ‘Hoe ziet ondermijning eruit? Kan ik het wel of niet melden? En als ik het wil melden, hoe dan, want ik wil niemand beschadigen. Wat kunnen signalen zijn?’ De campagne leert burgers en ondernemers dat ze voorzichtig moeten zijn als ze met anderen samenwerken en hoe ze dingen het beste kunnen doen. Want mensen worden geronseld om een koffertje naar een ander land te brengen en boeren worden ertoe verleid om hun schuur voor een groot bedrag te verhuren. Dat soort signalen wordt duidelijk door de campagne. Ook wordt duidelijk dat iedereen ondermijnende criminaliteit kan melden via Meld Misdaad Anoniem. Dat is de kracht van de campagne. En zo streven we samen naar het voorkomen, het herkennen van signalen en het melden van mogelijke criminele activiteiten.”

Op de website www.nietondermijnneus.nl staan mooie voorbeelden.

2.3 Drugscriminaliteit; focus jonge aanwas

Het voorkomen dat jongeren in de drugscriminaliteit terecht komen (jonge aanwas), is een essentieel onderdeel van de aanpak van deze vorm van criminaliteit. In Noord-Nederland hebben wij het thema dan ook aangewezen als focus thema en zijn wij samen met diverse partners actief bezig om jonge aanwas te voorkomen.

Onze doelstelling luidt als volgt: het voorkomen van jonge aanwas voor criminele netwerken binnen de georganiseerde criminaliteit. In de tabel hiernaast staan de activiteiten die wij, gelet op deze doelstelling afgelopen jaar, hebben uitgevoerd.

 Pijler	 Wat was ons doel?	 Wat hebben wij gedaan?	 Welk (maatschappelijk) effect levert dit op?/ Wat zien wij gebeuren in de maatschappij?
Versterken informatiepositie	Analyse uitvoeren om de informatiepositie te verbeteren ten aanzien van jonge aanwas.	Plan van aanpak opgesteld voor fenomeenonderzoek jonge aanwas dat in 2022, na goedkeuring door de Stuurgroep, van start gaat. Scriptie over de invloed van wijkfactoren op jonge aanwas afgerond. Aanbevelingen zijn gedeeld met de gemeenten. Onderzoeksvoorstel Cyber en Jeugd ingediend bij Politie en Wetenschap; inzicht in (digitale) criminele jeugdnetwerken. De mogelijkheden zijn onderzocht om een pilot Fluïde netwerken te starten in een gemeente. Webinar Henk Ferwerda voor gemeenten over de vraag hoe inzicht kan worden gekregen in jonge aanwas. Betrof een coproductie met fieldlab Meppel. (18 januari 2021)	Per gemeente wordt inzicht verkregen in het risico op ondermijning bij jongeren waardoor capaciteit efficiënt en doelmatig ingezet kan worden en beleid kan worden bepaald. Aan de hand van de uitkomst van de analyse wordt een aantal wijken geselecteerd waar het RIEC Noord-Nederland samen met gemeenten gaat inzetten op het voorkomen van jonge aanwas.
Weerbaarheid en bewustwording	Weerbaar maken van jongeren met behulp van een te ontwikkelen leerlijn.	De leerlijn is ontwikkeld en kan ingezet worden op scholen. Onderdeel van de leerlijn is het Leerling-/docent- en ouderalert. Voor docenten is een webinar georganiseerd ter voorbereiding op het Leerlingalert. Er zijn trainers opgeleid voor het #Alertprogramma. Er zijn afspraken gemaakt met HALT over integratie van de leerlijn. De Escaperoom is ingezet op scholen.	Door het inzetten van de Leerlijn op scholen zullen jongeren weerbaarder worden en leren situaties te herkennen waarin zij mogelijkheden krijgen aangeboden om snel geld te verdienen. Met de uitrol van het #Alertprogramma worden jongeren en hun ouders weerbaarder gemaakt tegen ondermijning in de huidige samenleving. Ook docenten en jongerenwerkers worden getraind om sneller signalen te herkennen, zodat er preventief kan worden gehandeld. Door de inzet van de Escaperoom zullen jongeren weerbaarder worden en leren situaties te herkennen waarin zij mogelijkheden krijgen aangeboden om snel geld te verdienen.
Advies en ondersteuning/ Samenwerking	Beter en gericht samenwerken Inzet van expertise bij integrale casuïstiek en ontwikkelen beleid*	Samenwerking met twee gemeenten aangegaan t.a.v. de wijkenaanpak gericht op het voorkomen van jonge aanwas. Eerste focustafels gehouden.	Gemeenten zijn betrokken en bewust van hun rol bij het voorkomen van jonge aanwas.

* Uit structurele middelen.

>>

Esther Hoekstra & Ali Breimer

Jeugdwerk gemeente Weststellingwerf & OOV gemeente Fryske Marren

Ali Breimer is preventiemedewerker bij de gemeente Fryske Marren en werkt tijdelijk op de afdeling Openbare Orde en Veiligheid (OOV). En zo is zij betrokken bij verschillende vraagstukken, gericht op ondermijning en jeugdproblematiek. Vanuit haar functie wordt de problematiek van de jeugd tegen het licht gehouden en kijkt zij onder andere hoe je vandalisme tegen kunt gaan. Zo zit zij met scholen om tafel om te brainstormen als er grote problemen zijn, zoals het gebruiken van genotsmiddelen.

Esther Hoekstra is als Jongerenwerker verbonden aan de gemeente Weststellingwerf. Zij heeft jarenlang als Vlechtwerker Jeugd één op één met jongeren én ouders gewerkt. Nu zit zij aan de preventiezijde en kijkt aan de voorkant welke vraagstukken omgebogen kunnen worden tot een collectief aanbod. En ook zij komt aan tafel als er grote problemen op scholen zijn. Zowel Ali als Esther zijn trainers die via het RIEC Noord-Nederland worden ingezet om het #Alertprogramma uit te voeren.

Esther Hoekstra

Het voorkomen van jonge aanwas

Ali: “Als er een probleem van ondermijning is en de school wil dat er meer over verteld wordt, kunnen ze de door het RIEC Noord-Nederland ontwikkelde programma’s zoals #Leerlingalert inzetten. In dit programma wordt verteld wat ondermijning is, wat zaken als groepsdruk, drugs en alcohol met je doen en wat cybercriminaliteit en sexting is. Met dit programma willen wij leerlingen bewustmaken van de gevaren die op de loer liggen en hoe ze – als ze per ongeluk toch wel de verkeerde weg zijn ingeslagen – er dan weer uit kunnen komen. Daarom laten we leerlingen zien dat ondermijning vaak heel stiekem en op een sluwe manier gaat. Want voor ze er erg in hebben zitten ze in zo’n proces. Maar hoe moeten ze zo iets aanpakken om er weer uit te komen?”

Belletje rinkelen

“Het is een programma voor leerlingen, ouders én medewerkers van scholen”, vervolgt Esther. “Dat zijn dus drie verschillende soorten trainingen. Ook docenten en ouders moeten immers ondermijning leren herkennen. Stel dat een leerling bijvoorbeeld twee telefoons heeft of opeens heel dure kleding draagt of afwijkend gedrag vertoont, dan zou er een belletje moeten gaan rinkelen. Het is ons doel dat ouders en docenten de signalen leren herkennen om te voorkomen dat jongeren kunnen afglijden. Want het is natuurlijk beter om te voorkomen dan te genezen.”

Ali neemt het stokje weer over: “Het lesprogramma is ontwikkeld voor leerlingen uit de 3^e en de 4^e klas, het mbo, het hbo en de universiteit. Het doel van het programma is de jeugd bewust en handelsbekwaam tegen ondermijning te maken. Met corona hebben we veel digitaal gedaan, maar normaal gesproken staan wij voor een hele grote groep en dan wordt er eerst een open vraag gesteld zoals ‘wat zou je willen als alles mogelijk is?’. Daarop zegt de één rijk worden, de ander wil een duur schip of in een kasteel wonen. Dan beginnen we het programma en stellen vervolgens de vraag ‘als je de keus krijgt een pakketje van A naar B te brengen en je krijgt daar 100 euro voor, doe je dat?’ We leggen daarop uit dat ze dan uiteindelijk in de greep van criminelen kunnen komen en door hen uitgebuit kunnen worden. De vervolgvraag is, kom je dan nog bij de droom die je bij de eerste vraag vertelde? Of als je je bankpas uitleent en je wordt een geldezel, wist je dat je dan een flink aantal jaren geen bankrekening kan ope-

nen? En wat als je dan een baan krijgt? Dan moet je dat tegen een werkgever zeggen. We leggen dus uit dat ze tegen consequenties aanlopen als ze wel het foute pad bewandelen. Het programma begint dus bij een droom, dan vertellen we iets en uiteindelijk ontdekken de jongeren zelf dat dit toch niet de manier is om bij hun droom te komen.”

Ze lopen tegen consequenties aan

Anders leren kijken

Esther: “Alert maken, alert worden, dat is wat we doen met behulp van het #Alertprogramma. Door ouders, docenten en leerlingen alert te maken op bepaalde signalen gaan zij anders kijken naar de dingen die om hen heen gebeuren. Als je als tiener bijvoorbeeld altijd op school wordt gepest en ineens neemt iemand het voor je op, dan is dat mooi. En ik hoop serieus dat dat dan ook de bedoeling is. Maar het kan ook zo zijn dat die leerling jou al een tijdje heeft geobserveerd, jou als een zwakke prooi ziet, denkt ‘ik spring nu bij en zal er voor zorgen dat jij in ruil ook iets voor mij terugdoet’. Of dat iemand je vraagt of hij je pinpas mag lenen. Deze #Leerlingalert leert leerlingen dat ze moeten durven vragen waar hij of zij de pinpas voor wil gebruiken. Die leerlingen moeten alert worden gemaakt op foute motieven van de mensen die ze ontmoeten. Dat er dus iets anders achter kan zitten dan ze in eerste instantie dachten.

Twee weken geleden hebben we toeval- lig een #Docentalert gedaan op een school. Docenten kregen een sheet onder

>> lees verder

Ali Breimer

ogen waarop allemaal dure merkkleding stond. Stel dat er leerlingen zijn die daarmee in de klas lopen, dan zou het mooi zijn als je tegen ze kunt zeggen ‘hé joh, die schoenen/patta’s die jij aanhebt, dat zijn dure’. Dat je richting zo’n leerling laat zien dat je wel alert bent op wat er gebeurt. Voor mij heeft het woord ‘alert’ alles in zich.”

Het gesprek op gang brengen

Ali: “Het doel is dus het gesprek op gang brengen. Daarom vragen we ook feedback aan de groep. Het is de bedoeling dat de school na afloop de evaluatie voor haar rekening neemt en aan de slag gaat met vervolgesprekken. Het programma kan mooi aansluiten op de Haltles over groepsdruk die veel wordt aangeboden aan brugklassers. Het ultieme doel is dat #Leerlingalert in het lesprogramma geïntegreerd wordt, zodat jongeren er ieder jaar weer even bijilstaan. Dat ze leren wat de consequenties zijn als ze bijvoorbeeld gevraagd wordt een pakketje van A naar B te brengen of even hun pinpas uit te lenen. Want natuurlijk verdienen ze zo

heel snel geld, maar ze moeten snappen dat ze op deze manier in een net verstrikt raken dat heel beangstigend kan zijn.”

In een beangstigend net verstrikt raken

Laagdrempelig

Esther stelt zich als jeugdwerker open voor jongeren. Ze komt niet bedreigend over en is daardoor succesvol in wat ze doet. Esther: “Toevallig hebben we onlangs op een middelbare school de #Docentalert mogen doen. Daar hebben we de docenten de tip meegegeven om open het gesprek in te gaan als ze iets signaleren, in plaats van te denken dat het vast wel weer zo’n leerling is die het laat afweten door niet of te laat te komen. Bedenk eens dat dit misschien wel zo’n leerling is die gevangen zit in andere gedachten. Probeer te ontdekken of er meer speelt. Ik geloof in laagdrempeligheid. Juist tegen die stoere jongens met die hoody’s zeg ik ‘doe die hoody eens af. Laat me je gezicht eens zien’. En dan kan ik het gesprek aangaan.

Vraag als docent aan een leerling of hij of zij na de les even wil blijven zitten omdat je nieuwsgierig bent hoe het gaat. Daar geloof ik zo in. Als je op die manier mensen benadert, dan krijg je hele pure antwoorden, omdat je puur het contact aangaat. Dat geldt ook voor de wat spannendere onderwerpen waarbij je vermoedt dat een leerling zich in een bepaald milieu begeeft. Durf te zeggen dat je je zorgen maakt en benoem het. Ik denk dat daar de kracht gaat zitten voor de grotere thema’s als blijkt dat een gast in het drugscircuit zit. Of hij daar nu zelf voor gekozen heeft of niet.”

Daar zit de kracht voor de grotere thema’s

Met elkaar in contact blijven

“We moeten met elkaar contact blijven maken. Ik merk het iedere dag weer. Er zijn van dat soort jongeren met hoody’s die mij gewoon weten te vinden op instagram. Die me een berichtje sturen of ik even wil langskomen, omdat het niet lekker gaat. Dat doen ze echt. Het

zijn met name meiden die zich uit zichzelf melden. Maar ik plaats ook wel eens een foto van een krantenartikel met de kop ‘90% van de jongeren voelt zich ‘s avonds onveilig op straat’ en dan vraag ik ‘is dit herkenbaar voor jou?’. Ik ga dan in gesprek met de mensen die reageren. Het is voor de jongeren heel veilig, zo online, want ze zien me niet. Het gaat uiteindelijk om het bespreekbaar maken van wat je ziet en signaleert. Ik zoek ze zelf ook wel eens op via WhatsApp. Eigenlijk probeer ik via alle mogelijke manieren contact met jongeren te maken en te onderhouden, want ik hoop dat ze me ook weten te vinden als het even niet lekker met ze gaat. Het is aan mij dan weer de taak om te kijken of ze het ook met hun ouders kunnen bespreken. Ik ben immers maar een passant. Natuurlijk hoop ik dit werk voor langere tijd te doen, maar ik ben en blijf een passant. En soms vertellen ze waarom ze het niet met hun ouders kunnen of durven bespreken. Dan kan ik ze helpen door ernaartoe te werken of door met ze mee te gaan. Ouders zijn uiteindelijk degenen die veel uren met ze spenderen

en moeten weten waarom hun kind niet lekker in zijn vel zit. En ook ouders kunnen wij helpen. Het RIEC Noord-Nederland biedt daar via het #Ouderalert al een training voor aan. Ook al heb je maar een tiental ouders die je met elkaar in een ruimte zet, je creëert wel het gevoel dat ze niet de enige ouder zijn die tegen ondermijning aanlopen. Hopelijk ontstaan er ook contacten uit, zodat ouders elkaar onderling weten te vinden. Collectieve aanpak op bepaalde vraagstukken. Daar geloof ik stellig in.

Om een laatste voorbeeld te geven: een collega van mij zit in de ouderraad en vertelde mij dat het weleens lastig is om een onderwerp te bedenken voor een ouderavond. Ik heb vervolgens aangeboden om die ouders – als dit niet al via de school wordt aangeboden – samen met een collega gedurende anderhalf uur bij te praten over het thema ondermijning.”

Jongeren weerbaarder maken

“Ik zit bij de Fryske Marren en Esther bij Weststellingwerf”, vertelt Ali tot besluit.

“Wij zijn trainer van het #Alertprogramma waar het RIEC Noord-Nederland gebruik van maakt, en dat staat los van wie we zijn. Wij doen dit als een nevenfunctie omdat we jongeren graag weerbaarder willen maken. Dat je affiniteit hebt met jongeren en het thema ondermijning, is daarvoor het belangrijkste. Bij de trainersbijeenkomst zat bijvoorbeeld een agent, maar er zat ook een jongerenwerker. En ikzelf zat er toen meer in de rol van ouder, want ik heb zelf ook kinderen in de leeftijd van 12 tot 18. Eigenlijk was ik vooral benieuwd wat voor tools er dan zoal zijn om jongeren weerbaarder te maken. Voor mij, met mijn affiniteit voor veiligheid, en voor Esther, die jeugd overduidelijk de allermooiste doelgroep op aarde vindt, voor ons vielen de puzzelstukjes ineens op hun plaats. Maar in de eerste plaats zaten wij daar eigenlijk omdat wij van waarde willen zijn voor onze samenleving. En dat doen wij door via #Leerlingalert de jeugd weerbaarder te maken en via #Ouderalert en #Docentalert ouders en medewerkers van scholen alerter te maken.”

Cyber en jeugd

In 2020 zijn wij samen met de gemeente Leeuwarden en MKB Cybercampus de samenwerking aangegaan om jongeren ook digitaal weerbaar te maken tegen ondermijnende criminaliteit. In 2021 is deze samenwerking verder ontwikkeld. Jongeren

kunnen via verschillende (digitale) kanalen verleid worden om verkeerde keuzes te maken. Verkeerde keuzes die op den duur leiden tot vervelende consequenties. Deze richting is ook in de leerlijn ‘Weerbare Jeugd’ terug te vinden.

 Pijler	 Wat was ons doel?	 Wat hebben wij gedaan?	 Welk (maatschappelijk) effect levert dit op?/ Wat zien wij gebeuren in de maatschappij?
Weerbaarheid en bewustwording	Weerbaar maken van jongeren met behulp van een te ontwikkelen leerlijn.	Training digitale jeugd. Twee webinars voor jongerenwerkers en politie over het belang van online platformen in relatie tot het werken met jongeren, georganiseerd. Lessenserie MBO en VO (online) beschikbaar, in samenwerking met diverse partijen (o.a. scholen, bibliotheekdiensten, jongerenwerk en MKB cybercampus).	500 jongeren hebben de training gevolgd In samenwerking met Jeroen van den Broek is een tweetal webinars georganiseerd. Hiermee hebben we 250 professionals in het jongerenwerk bereikt. De organisaties hebben van de professionals de mogelijkheid gekregen om hun medewerkers een training te laten volgen van Jeroen van den Broek. 25% van de scholen van Noord-Nederland zijn geïnformeerd over het project
Advies en ondersteuning/ Samenwerking	Beter en gericht samenwerken	Samenwerking tussen scholen, jongerenwerkers, bibliotheken aangegaan. Samen is de lessenserie ontwikkeld.	Deze samenwerking is uniek in Nederland, we maken hierbij optimaal gebruik van de ontwikkelkracht van de bovengenoemde organisaties. Door deze aanpak hebben we geborgd dat de producten die het project oplevert ook na afloop van het project in gebruik blijven. De module wordt opgenomen in het vak burgerschapskunde.

2.4 Financieel economische criminaliteit

Veel ondermijnende activiteiten hebben een financieel-economische component. Bovendien spelen private partijen, zoals financiële instellingen, notarissen en makelaars, hierin vaak – bewust dan wel onbewust – een rol.

Doel voor 2021 was dan ook het gericht inzetten van financiële expertise zodat het afpakken van crimineel vermogen vanzelfsprekend onderdeel is in de integrale aanpak van ondermijning. Daarnaast hebben wij ons in 2021 ook gericht op de samenwerking met zowel publieke als private partijen die een rol kunnen spelen bij de aanpak. De activiteiten die in dat kader hebben plaatsgevonden, hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van de handreiking PPS (zie ook interview Mascha Meijer) en zijn dan ook met behulp van incidentele middelen gerealiseerd.

 Pijler	 Wat was ons doel?	 Wat hebben wij gedaan?	 Welk (maatschappelijk) effect levert dit op?/ Wat zien wij gebeuren in de maatschappij?
Versterken informatiepositie	Inzicht verkrijgen in criminogene branches	Onderzocht is of de in RIEC-verband ontwikkelde branchescan hiervoor benut kon worden. Omdat gemeenten pas eind 2021 van de tool gebruik konden maken, is deze actie niet afgerond.	Wij hebben nog geen onderzoek verricht naar criminogene branches, maar wel in beeld gekregen waar de behoefte ligt van gemeenten als het gaat om ondersteuning bij het in beeld krijgen van branches.
Weerbaarheid en bewustwording	Verkennen en borgen van de mogelijkheden om te komen tot een structurele vorm van samenwerking Weerbaar maken van de in de vastgoedbranche werkzame private partijen Samen met de woningcoöperaties de mogelijkheden onderzoeken om de signaalfunctie van deze corporaties te versterken.	Onderzoek naar de mogelijkheden om een samenwerkingsconvenant op te zetten tussen gemeenten, politie en financiële instellingen in het kader van aanpak misbruik vastgoed. Uitwerken van een structurele vorm van samenwerking met de verschillende beroepsgroepen binnen de wereld van het vastgoed, waaronder notariaat, de bankensector en de makelaardij. Hierbij is theorie zoals beschreven in de handreiking PPS toegepast. Organisatie themabijeenkomst Vastgoed, 31 mei 2021 Organisatie klankbordgroep Notariaat Vorbereidingen voor makelaarsconferentie die begin 2022 wordt gehouden Oriëntatie beroepsgroepen fiscalisten en accountants Inkoop bewustwordingsspel (puzzel) crimineel misbruik vastgoed en oriëntatie verdere uitrol in 2022	Deze activiteit heeft niet geleid tot het opzetten van een samenwerkingsconvenant, omdat wij aanliepen tegen verschillende vraagstukken van informatiedeling. Betrokken partijen hebben elkaar echter wel op het onderwerp weten te vinden en blijven in gesprek om te onderzoeken welke mogelijkheden er wel zijn. Er is een netwerk gevormd: de klankbordgroep notariaat. De theorie van de handreiking PPS is beproefd in de praktijk. De themabijeenkomst heeft bijgedragen aan bewustwording en het ontwikkelen van een netwerk.
Advies en ondersteuning	Inzet van expertise bij integrale casuïstiek en ontwikkelen beleid	Ondersteuning bij casuïstiek waarin witwassen en/of vastgoedfraude een rol speelt en advies over de mogelijkheden om crimineel verkregen vermogen af te pakken.	Voor de resultaten van het afgepakt vermogen zie de cijfermatige verantwoording.

2.5 Mensenhandel en mensensmokkel

Bij mensenhandel en mensensmokkel is de verwevenheid tussen boven- en onderwereld groot waardoor ook snel het risico bestaat dat de overheid illegale activiteiten faciliteert. Het is van groot belang dat overheden zich van dit risico bewust zijn en weerbaar zijn.

Wij hebben ons in 2021 daarom gericht op het weerbaarder maken van de betrokken organisaties bij de aanpak van mensenhandel, het verbeteren van inzicht in het fenomeen en het verbeteren van de samenwerking met (niet) RIEC partners.

 Pijler	 Wat was ons doel?	 Wat hebben wij gedaan?	 Welk (maatschappelijk) effect levert dit op?/ Wat zien wij gebeuren in de maatschappij?
Versterken informatiepositie	Het verkrijgen van inzicht in gemeentelijk beleid ten aanzien van prostitutie, betrokken partijen die actief zijn in de prostitutiebranche en mogelijke signalen van seksuele uitbuiting in de legale prostitutiebranche.	Rapport fenomeenonderzoek prostitutiebranche opgeleverd aan alle gemeenten in Noord-Nederland en overige partners in het samenwerkingsverband. Deelname aan het fieldlab Huisvesting Arbeidsmigranten. (Gestart in 2021 met vervolg in 2022)	Er is inzicht verkregen in het fenomeen en de problematiek die hiermee samenhangt. Naar aanleiding van het onderzoek zijn aanbevelingen gedaan aan de partners. Daarnaast heeft het aanleiding gegeven voor vervolgonderzoek dat in 2022 plaats zal vinden. Met de aanbevelingen en conclusies worden gemeenten ondersteund bij het verder vormgeven en aanscherpen van prostitutiebeleid, ook met het oog op het verplichte plan van aanpak mensenhandel wat gemeenten behoren op te stellen in 2022. Door deelname aan het Fieldlab Arbeidsuitbuiting wordt onze kennis en expertise vergroot, welke vervolgens wordt ingezet ten behoeve van de doelstelling om betrokken organisaties weerbaarder te maken en partners te voorzien van advies bij integrale casuïstiek. Daarnaast zullen de verkregen inzichten een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van innovatieve interventies om (mensonwaardige) huisvesting van arbeidsmigranten tegen te gaan.

>>

Weerbaarheid en bewustwording	Het weerbaarder maken van de betrokken organisaties Het verbeteren van de samenwerking met (niet) RIEC partners	Webinar prostitutieconferentie (10 juni 2021) Themasessie gegeven week tegen mensenhandel (arbeidsuitbuiting) gemeente Groningen (21 oktober 2021) en factsheets opgesteld voor bezoekers. Deelname aan regiegroep Mensenhandel Groningen, het landelijk overleg LIEC-RIEC's mensenhandel. Release VR Experience thema mensenhandel (seksuele uitbuiting)	Door de genoemde activiteiten is het thema breed onder de aandacht gebracht bij betrokken partijen. Hierdoor is ook de onderlinge bekendheid verbeterd wat ten goede komt aan de samenwerking. Er wordt gezamenlijk nagedacht over de integrale informatiesituatie en integrale interventies. Het webinar heeft bijgedragen aan de bewustwording bij gemeenten over hun rol en verantwoordelijkheid in het vormgeven van beleid gericht op het creëren van economisch gezonde en veilige prostitutiebranche. Ook heeft het bijgedragen aan bewustwording bij (andere) partners over het gebrekkige zicht op seksuele uitbuiting. Professionals die in aanraking kunnen komen met signalen van arbeidsuitbuiting, zijn zich bewuster geworden waar zij op moeten letten. De VR Experience Seksuele uitbuiting en criminele uitbuiting heeft een bijdrage geleverd aan de bewustwording bij professionals die in aanraking kunnen komen met signalen van seksuele en criminele uitbuiting. En zorgt ervoor dat professionals op een andere manier en persoonlijker in gesprek gaan over mensenhandel.
Advies en ondersteuning	Inzet van expertise bij integrale casuïstiek en ontwikkelen beleid	Kennisverbreding door het volgen van training op het thema. Advies en ondersteuning geboden bij lopende casuïstiek, zowel mono als integraal. Er zijn voorbereidende werkzaamheden verricht in verband met integrale controles bij een aantal seksinrichtingen. Deze hebben in verband met Covid-19 nog niet plaatsgevonden.	Opgedane kennis over bijv. een bepaald barrièremodel in het kader van mensenhandel, wordt benut bij het adviseren van gemeenten.

VR Experience mensenhandel

Weerbaarheid op de diverse thema's is een van de pijlers bij de aanpak van ondermijning. Om bewustwording van professionals uit verschillende domeinen, zoals zorg en veiligheid in de aanpak van mensenhandel te bevorderen heeft het Zorg- en Veiligheidshuis Groningen(ZVHG) samen met partners de VR Experience mensenhandel ontwikkeld. De VR Experience wordt ingezet door onder andere gemeenten, provincies, de politie en zorgpartijen. Het effect is dat anders en persoonlijker in gesprek wordt gegaan over mensenhandel. De ontwikkeling van de VR Experience is gefinancierd vanuit de intensiveringsgelden die aan het RIEC Noord-Nederland zijn toegekend.

Catharina Spannenberg

Ketenregisseur mensenhandel Zorg- en Veiligheidshuis Groningen (ZVHG)

Kirsten Bos

Analist RIEC Noord-Nederland

Gülçin Karahisar

Aandachtsfunctionaris mensenhandel en inkomensconsulent/participatiecoach bij de gemeente Het Hogeland

Met een VR-bril leer je anders kijken

Mensenhandel komt voor in allerlei vormen en het ondersteunen van slachtoffers begint bij een goede signalering. In 2021 hebben het Zorg- en Veiligheidshuis Groningen (ZVHG) en het RIEC Noord-Nederland de handen ineengeslagen om aandacht te vragen voor de aanpak van seksuele en criminele uitbuiting middels een Virtual Reality Experience (VR Experience). Een mooie manier om professionals bewust te maken van de impact van uitbuiting.

Catharina Spannenberg is als ketenregisseur mensenhandel werkzaam vanuit het ZVHG. Kirsten Bos is als analist verbonden aan het RIEC Noord-Nederland. Samen met Jade Bulder (zorgcoördinator mensenhandel in de provincie Groningen) en andere ketenpartners hebben Catharina en Kirsten deze VR Experience ontwikkeld die inmiddels al vaak is ingezet. Zo ook bij de gemeente Het Hogeland waar Gülçin Karahisar aandachtsfunctionaris mensenhandel en inkomensconsulent/participatiecoach is.

Integrale aanpak mensenhandel

Vanuit de gezamenlijke gemeentes en ketenpartners in de provincie Groningen heeft Catharina als ketenregisseur de opdracht gekregen om tot één integrale aanpak op het gebied van mensenhandel te komen. Onder de vlag 'Groningen tegen mensenhandel', een variatie op de landelijke programma-aanpak 'Samen tegen mensenhandel', is een plan geschreven en zijn actielijnen uitgezet die gezamenlijk door partners worden uitgevoerd. De VR Experience is daar een onderdeel van.

Fysieke experience

Catharina: "Hoe wij op het idee gekomen zijn om een VR Experience te ontwikkelen? In december 2019 is voor Serious Request een mensenhandel experience opgezet. Dit is een beleving van ongeveer een half uur waarin je meemaakt hoe

het is om slachtoffer mensenhandel te zijn. Door middel van acteurs en verschillende scenes zijn de glijdende schaal en de afhankelijkheid die binnen mensenhandel een grote rol spelen, duidelijk gemaakt. We hebben naar aanleiding van deze experience gemerkt dat deze wijze van informatie overbrengen bijdraagt aan de bewustwording en dat het een interessante manier is om mensen te trainen in het herkennen van signalen van mensenhandel. Doordat mensen zelf meemaken wat het is om slachtoffer te zijn, kunnen ze de informatie die na die tijd wordt gegeven beter plaatsen en onthouden.

Bij Serious Request konden deelnemers fysiek door een pand lopen. De experience was zo levensecht, dat deelnemers zich even echt niet veilig voelden. Ze moesten dingen doen die ze eigenlijk helemaal niet wilden doen, maar onder druk toch deden. Door de arbeidsintensiteit met acteurs en corona kon de experience-room echter niet in fysieke vorm door blijven gaan.

Omdat deze 'real life experience' toch wel erg succesvol was ontstond vervolgens het idee om samen met ketenpartners – waaronder het RIEC Noord-Nederland – een VR Experience op het gebied van mensenhandel te ontwikkelen. Deze VR Experience is gericht op professionals die tijdens hun werk in aanraking kun-

>> lees verder

nen komen met signalen van mensenhandel. Denk aan gemeenteambtenaren, politieagenten of zorgmedewerkers.

Tijdens de VR Experience, die altijd wordt ingezet in combinatie met een bewustwordings- of verdiepingstraining, sta je als het ware in de schoenen van een slachtoffer van seksuele en criminele uitbuiting. Deelnemers ervaren hoe makkelijk – met name kwetsbare – personen in deze wereld terecht kunnen komen. Hierdoor ontstaat een ander gesprek over mensenhandel. Er ontstaat bovendien meer inlevingsvermogen en meer begrip. De deelnemers leren door de VR Experience ook om op een andere manier te kijken naar hun eigen werkomgeving en worden alerter op afwijkende situaties.”

Ze voelden zich even echt niet veilig

Bewustwordingstraining

“Iedereen reageert anders op de VR Experience”, vervolgt Kirsten. “De ene deelnemer ervaart de ene situatie als eng, terwijl dit voor de andere deelnemer helemaal niet zo hoeft te zijn. Ik vond het

moment waarop ik tijdens de experience ineens als prostitué achter de ramen stond bijvoorbeeld heel heftig. Welke situatie ook de meeste indruk maakt, de deelnemers worden door de VR Experience vooral bewust gemaakt van het gemak waarmee je in bepaalde situaties terecht kunt komen, om vervolgens te ontdekken dat je niet meer uit zo’n situatie kunt komen.”

Bewust worden van het gemak waarmee je ergens inloft

De VR Experience is inmiddels ingezet bij een groot aantal professionals uit verschillende organisaties waaronder gemeenten, de Koninklijke Marechaussee, de politie, het RIEC en diverse zorgorganisaties. Ook minister Grapperhaus, tal van burgemeesters, officieren van justitie, een deel van de gemeenteraden van Groningen en Leeuwarden en de aandachtfunctionarissen van de gemeenten in de provincie Groningen hebben al kennisgemaakt met de VR Experience.

Aandachtsfunctionaris

Een van de aandachtfunctionarissen die met behulp van virtual reality is getraind is Gülçin Karahisar, inkomensconsulent en participatiecoach bij de gemeente Het Hogeland. Zij heeft in 2021 deelgenomen aan een presentatie van ZVH over mensenhandel. Tijdens die presentatie werd verteld dat iedere gemeente in de toekomst een of twee aandachtfunctionarissen moet hebben en dat er medio 2021 opleidingen zouden komen. Daarop heeft zij in september de opleiding gevolgd en nu is zij, samen met nog een collega, officieel aandachtfunctionaris mensenhandel binnen de gemeente Het Hogeland.

Voorstander van VR

Op de vraag hoe Gülçin de VR Experience heeft ervaren benadrukt zij dat ze al heel wat opleidingen, cursussen en rollenspellen heeft gedaan, maar dat zij een voorstander is van virtual reality. “Het is een heel mooi middel, want de beleving is zo anders dan bijvoorbeeld via een rollenspel. Je bevindt je in een bepaalde situatie die echt lijkt, waardoor je dingen voelt wat maakt dat indrukken in mijn beleving veel langer blijven hangen. Ik

zat bijvoorbeeld opgesloten in een kelder en opeens stond er een man voor mij. Dat bezorgde mij wel wat hartkloppingen. Vervolgens stond ik als prostitué achter de ramen en hoorde ik ineens een stem achter me. Ik draaide me om en toen lag daar een man. Dat waren wel angstige momenten. Door de VR Experience, die goed in elkaar is gezet, kan je je heel goed inleven in de situatie. Het doet echt iets met je.”

Een totaal andere beleving dankzij VR Experience

Anders kijken naar mensenhandel

Of Gülçin nu anders naar het thema mensenhandel kijkt? “Vanuit mijn werk ben ik continu in contact met mensen. Ik kom veel mensen tegen die te kampen hebben met allerlei problematiek, maar ik ben nu tijdens gesprekken wel alerter op het herkennen van bepaalde signalen. Zo had ik een paar jaar geleden een klant met tal van problemen op financieel vlak en veel gezondheidsklachten. Op een gegeven moment ging ze aan het werk in een massagesalon en zei ze tegen mij dat ze eigenlijk hele andere dingen doet dan een standaard massage. Ze was er fysiek

steeds slechter aan toe. Ik voelde dat haar verhaal niet klopte, maar toch dacht ik niet gelijk aan mensenhandel. Ook moest ze op een gegeven moment iets roken, zodat ze beter kon masseren en meer relaxed was. Als ik achteraf de signalen nogmaals de revue laat passeren, dan is er absoluut sprake geweest van uitbuiting. Je gaat door de VR Experience heel anders naar dingen kijken. Ik ben me ervan bewust dat er in Nederland veel sprake is van uitbuiting. Hoe mooi is het dat je op deze manier alerter wordt. Dat je een bijdrage kan leveren door signalen te herkennen en op te pakken. Want bij dit soort situaties kan het ZVHG ingeschakeld worden.”

Bewustwording vergroten

“Eigenlijk heeft de VR Experience toegevoegde waarde voor iedereen die met klanten of burgers in contact is”, vervolgt Gülçin. “Ik heb het ook uitgezet binnen het sociaal domein, want de afdeling jeugd komt bij mensen over de vloer. Maar ik heb het ook bij WMO, burgerzaken en de werkcoaches, inkomensconsulenten en participatiecoaches van werk en inkomen neergelegd. Daar werd ook al heel enthousiast op gereageerd.

Hopelijk kunnen we de VR Experience bij meerdere afdelingen binnen gemeenten inzetten, zodat de bewustwording op dit thema steeds groter wordt.”

Dat bezorgde mij wel wat hartkloppingen

Gülçin vertelt dat ook haar familie heel enthousiast heeft gereageerd op de VR Experience. “Mijn zus werkt bij de politie en was met een opleiding bezig waar ze een aanbeveling kon doen. Ik heb haar in contact gebracht met Catharina Spannenberg. Mijn zus heeft aangegeven dat VR wellicht een mooi middel is om in te zetten bij de politie, weliswaar niet op het thema mensenhandel, maar meer op thema’s die betrekking hebben op politiewerk. De VR Experience moet in ieder geval zo breed mogelijk uitgezet worden. Het is alleen maar goed dat mensen alert zijn en signalen snel kunnen herkennen. Hoe mooi zou het zijn als we daarmee mensen die uitgebuit worden konden helpen.”

2.6 Cybercriminaliteit

Vanaf 2020 is intensiever ingezet op het thema Cybercriminaliteit. Bij cybercriminaliteit gaat het om alle vormen van criminaliteit waarbij ICT een wezenlijke rol speelt in de realisatie van het delict. Het is een thema-overstijgende werkwijze waarbij traditionele ondermijnende criminaliteitsfenomenen worden uitgevoerd met behulp van ICT (drugshandel, witwassen) en die mogelijkheden biedt voor nieuwe vormen van ondermijnende criminaliteit (ransomware en platleggen ICT). Private partijen hebben vaak beter zicht op dit fenomeen en kunnen een rol spelen bij het voorkomen van cybercriminaliteit.

Het doel voor 2021 was dan ook om de integrale, publiek-private aanpak van ondermijnende cybercriminaliteit te versterken.

 Pijler	 Wat was ons doel?	 Wat hebben wij gedaan?	 Welk (maatschappelijk) effect levert dit op?/ Wat zien wij gebeuren in de maatschappij?
Versterken informatiepositie	Zicht krijgen op barrières die het cybercriminele pleegproces kunnen verstoren	Onderzoek verricht naar cyberveiligheidsbeleid en de mate waarin daar door gemeenten en hun partners invulling aan wordt gegeven. In 2020 en 2021 is ingezet op het herijken van samenwerkingsmogelijkheden met partners op het gebied van cybercrime. Dat heeft geleid tot casuïstiek. Op basis van de geleerde lessen uit deze casuïstiek wordt een barrièremodel ontwikkeld waarin het ontwrichten van de ontwikkeling en het functioneren van cybercriminele netwerken centraal staat. In opdracht van het RIEC heeft een groep studenten onderzoek verricht naar de mate waarin en wijze waarop de overheid, bijvoorbeeld via eisen in de APV van gemeenten, ICT-dienstverleners kan stimuleren om op te treden als poortwachters tegen cybercrime. Samen met gemeenten, politie, Openbaar Ministerie en vertegenwoordigers van de bank- en telecomsector is een plan geschreven voor onderzoek naar de aanpak van cybercriminele jeugdnetwerken. Het onderzoek start in 2022.	Er is zicht geboden op de samenstelling en activiteiten van cybercriminele netwerken. Op basis hiervan zijn door verschillende partners interventies gepleegd. Dit illustreert de lokale verankering van cybercriminele netwerken en de traditionele en lokale interventiemogelijkheden voor een ogenschijnlijk nieuw en 'deterritoriaal' probleem. Er is kennis ontwikkeld over de aanpak van ondermijnende cybercriminaliteit en de marginale rol die de overheid kan en hoeft te vervullen bij het stimuleren van ICT-dienstverleners om op te treden als poortwachter. Er is sprake van integrale, en bijvoorbeeld in het kader van het voorgenomen onderzoek naar cybercriminele jeugdnetwerken, Publiek-Private Samenwerking.

>>

Weerbaarheid en bewustwording	Vergroten van bewustwording (met specifieke aandacht voor jongeren, zie paragraaf 3.3) Het versterken van de integrale publiek – private aanpak	Gesprekken gevoerd met alle convenantpartners om de samenwerkingsmogelijkheden te verkennen. Bewustwording in- en extern d.m.v. gastspreker (Dr. Rutger Leukfeldt) op 29 juni 2021 De themahouder cybercrime heeft opgetreden als gastspreker tijdens de bestuurlijke bijeenkomst cyberveiligheid 8 oktober 2021 tav bewustwording bijdragen aan cyberveiligheid Samenstellen van een consortium (verbindende rol) om richting te geven aan onderzoek criminele jeugdnetwerken in een gedigitaliseerde samenleving Omdat onduidelijkheid bestaat over ondermijning in relatie tot cybercriminaliteit, heeft een groep studenten van NHL-Stenden Hogeschool daarover een factsheet ontwikkeld.	De gesprekken waarin het herijken van samenwerkingsmogelijkheden met partners centraal staan hebben bijgedragen aan het bewustzijn van partners over het RIEC als potentiële partner in cybercrimebestrijding en vise versa. De lezing van Dr. Leukfeldt heeft inzicht geboden in wat ondermijnende cybercriminaliteit is en wat lokale mogelijkheden zijn voor de aanpak ervan. Tijdens de bestuurlijke bijeenkomst zijn circa 70 burgemeesters en gemeentesecretarissen geïnformeerd over de mate waarin in Noord Nederland sprake is van gemeentelijk cyberveiligheidsbeleid en de wijze waarop daar invulling aan wordt gegeven. De bijeenkomst geldt als startschot voor het intensiveren van inspanningen om cyberveiligheid te bevorderen. De ontwikkelde factsheet kan worden benut om de kennis van collega's en partners over cybercriminaliteit in relatie tot ondermijning te vergroten.
Advies en ondersteuning	Inzet van expertise bij integrale casuïstiek en ontwikkelen beleid	De themahouder cybercrime neemt zitting in de ambtelijke werkgroep cyberveiligheid van het Regionaal Bestuurlijk Politie Overleg (RBPO) en adviseert en ondersteunt gemeenten, politie en Openbaar ministerie in die hoedanigheid bij cyberveiligheidsvraagstukken. Integrale casuïstiek gestart waarbij Cybercriminaliteit een rol speelt.	Mede dankzij de kennis van de themahouder cybercrime zijn partners via de ambtelijke werkgroep op de hoogte van het 'cyberspeelveld' in Noord Nederland en van kansen en mogelijkheden om inspanningen op het terrein van cyberveiligheid te intensiveren.

2.7 Outlaw Motorcycle Gangs

De komst van de civiele verboden en de verbodenverklaring van enkele motorclubs hebben het noodzakelijk gemaakt de integrale samenwerking op dit thema te herijken. Naast de herijking hebben wij onze partners in 2021 ondersteund door middel van bestuurlijk advies en bij integrale casuïstiek.

 Pijler	 Wat was ons doel?	 Wat hebben wij gedaan?	 Welk (maatschappelijk) effect levert dit op?/ Wat zien wij gebeuren in de maatschappij?
Versterken informatiepositie	Volgen van de ontwikkelingen.	Door middel van integrale casuïstiek, contacten met de politie en aanwezigheid bij landelijke overleggen, volgen wij wat er speelt en zorgen wij ervoor dat partners elkaar weten te vinden.	Door regionale afstemming met partners kunnen deze elkaar landelijk waar nodig aanvullen. Ook blijft de verbinding tussen partners onderhouden en wordt kennis op peil gehouden. Dit draagt er aan bij dat bij eventuele ontwikkelingen direct kan worden ingesprongen en adequaat kan worden geadviseerd.
Advies en ondersteuning	Inzet van expertise bij integrale casuïstiek en ontwikkelen beleid	Advies en ondersteuning geboden bij lopende casuïstiek, zowel mono als integraal.	Een overzicht van de aantallen is opgenomen in de bijlage met de cijfermatige verantwoording.

2.8 Milieucriminaliteit

Afgelopen jaar hebben wij ons ingezet om onze kennis over het thema Milieucriminaliteit te vergroten en deze kennis te verspreiden binnen het netwerk van partners en andere partijen die een rol kunnen spelen bij het voorkomen

of aanpakken van deze vorm van criminaliteit. Uit het onderzoek dat is uitgevoerd, is bovendien gebleken dat een goede samenwerking hierbij juist van groot belang is.

 Pijler	 Wat was ons doel?	 Wat hebben wij gedaan?	 Welk (maatschappelijk) effect levert dit op?/ Wat zien wij gebeuren in de maatschappij?
Versterken informatiepositie	Het vergroten van de kennis op dit thema	Fenomeenonderzoek naar afvalcriminaliteit in Noord-Nederland opgeleverd Ondersteuning bij opzet en aanpak vervolgonderzoek door partners Verdiepend onderzoek laten uitvoeren naar drugsdumpingen, illegale vuurwerkhandel en omkatten van auto's	Kennis op het thema is vergroot en heeft inzicht gegeven in de factoren die een rol spelen bij de aanpak van afvalcriminaliteit. Bovendien heeft het onderzoek aanleiding gegeven voor vervolgonderzoek dat in 2022 zal worden uitgevoerd.
Weerbaarheid en bewustwording	Het verspreiden van de kennis binnen het netwerk.	Organisatie van de Themadag 'Is afval het nieuwe goud?' op 12 oktober 2021.	Kennisdeling en aandacht voor milieucriminaliteit is vergroot. Het netwerk en de (integrale) samenwerking is versterkt doordat partijen elkaar beter weten te vinden. De focus en urgentie voor het vervolg is bepaald.
Advies en ondersteuning	Inzet van expertise bij integrale casuïstiek en ontwikkelen beleid	Beleid – gesprekken gevoerd met partners (provincies, omgevingsdiensten, etc.) over hun rol/mogelijkheden in de aanpak van milieucriminaliteit Casuïstiek – advisering partners bij indienen (mogelijke) signalen en opvolging signalen	Effectievere aanpak gerealiseerd door integrale samenwerking op concrete casuïstiek

Siebre Buist

Openbaar Ministerie

Milieucriminaliteit kent een groot aantal sterk van elkaar verschillende verschijningsvormen en varianten. Over dit complexe fenomeen is helaas nog weinig kennis voorhanden en de kennis die aanwezig is, is sterk gefragmenteerd. Wel is er groeiende aandacht voor het thema. Zo zijn er in 2021 meerdere onderzoeken gepubliceerd, waaronder het Nationaal Dreigingsbeeld Milieucriminaliteit en het onderzoek van de Commissie van Aartsen naar de effectiviteit van het VTH-stelsel. Daarnaast heeft er een praktijkverkenning plaatsgevonden naar de samenwerking tussen de politie en het RIEC op het thema milieucriminaliteit. In aanvulling daarop heeft het RIEC in 2021 een fenomenenonderzoek uitgevoerd naar milieucriminaliteit. Aangezien het thema zoveel verschillende aspecten heeft, heeft het onderzoek zich uiteindelijk toegespitst op één enkel aspect: afvalcriminaliteit. Denk daarbij aan dumpingen/lozingen van drugsafval, misstanden in de afvalsector, asbestcriminaliteit en mestfraude.

We moeten elkaar eerder zien te vinden

Belangrijke conclusie van het fenomenenonderzoek milieu is dat er door het creëren van een groter urgentiebesef en het maken van praktische werkafspraken in de samenwerking veel winst te behalen valt om milieucriminaliteit effectief aan te pakken. Een van de partners die bij de aanpak van milieucriminaliteit een rol kan spelen, is het Functioneel Parket. Het Functioneel Parket is een specialistisch, landelijk opererend onderdeel van het Openbaar Ministerie, dat zich toelegt op de bestrijding van complexe fraude en milieucriminaliteit en in het afwikkelen van complexe ontnemingszaken. Bij het uitvoeren van deze taken is het Functioneel Parket verantwoordelijk voor de opsporing en vervolging in strafzaken waarin een bijzondere opsporingsdienst (BOD) het opsporingsonderzoek doet. We gingen in gesprek met senior Officier van Justitie Siebre Buist, die milieucriminaliteit als corebusiness heeft. Zo houdt hij zich in het dagelijks leven onder andere bezig met het vervolgen van mensen en bedrijven die zich schuldig maken aan milieudelicten. Vanuit die hoedanigheid geeft hij leiding aan de grotere opsporingsonderzoeken binnen het thema milieudelicten. Als milieu officier onderhoudt hij bovendien

de contacten met het bestuur van de Omgevingsdiensten in de drie noordelijke provincies en neemt hij zitting in het bestuurlijk overleg dat zich richt op vergunningverlening, toezicht en handhaving, het VTH-overleg. Onderwerpen die in dat VTH-overleg aan bod komen zijn onder andere hoe om te gaan met asbestverwijdering van daken, welke onderwerpen hebben prioriteit in het VTH-beleid en wat kunnen we daadwerkelijk oppakken?

Handige lieden

Siebre: "Er gebeuren veel smerige dingen in afvalland. Kijk naar zaken die als afval verwerkt zouden moeten worden na bijvoorbeeld de paprika- of tomatenkweek. Het loof en zaken als touwtjes en plasticjes behoren weggebracht te worden naar de erkende afvalverwerker. Er zijn echter slimme lieden die kans zien om degene die het afval kwijt wil een flink bedrag te laten betalen om zich te ontdoen van het afval. Uiteraard behoort dat afval afgeleverd te worden bij een verbrandingsoven. Buiten de poort worden echter de documenten die erbij horen vernietigd en het afval wordt bezorgd bij boeren die voor de afname een kleine tegemoetkoming krijgen. Zij

denken dat zij strooisel voor de stal krijgen. Het verschil tussen beide bedragen verdwijnt uiteraard in de zakken van die slimme lieden. Hetzelfde gebeurt met papierslib. Daar zitten schadelijke stoffen in die niet meer terug zouden moeten komen in het milieu.

Een ander voorbeeld is een vrachtwagen vol vervuilde grond. Het kost bijvoorbeeld 1000 euro om van de inhoud van zo'n vrachtwagen af te komen. Als je echter daarnaast ook een vrachtwagen met schone grond hebt en je vermengt die grond – iets wat niet mag – dan kost het slechts 600 euro om van de lading van die twee vrachtwagens met minder smerige grond af te komen. Er zijn dus altijd handige lieden die in dat gat springen.

Er zijn altijd handige lieden die in dat gat springen

En het wordt pas interessant als je je realiseert dat iedere provincie zijn eigen afval- en eigen omgevingsdienst heeft. Dankzij het RIEC vindt samenwerking plaats tussen partijen als het OM, de FIOD, de Belastingdienst, gemeenten en provincies. Het voordeel is dat wij

>> lees verder

gezamenlijk beter en sneller kunnen opereren. Niet alleen ten aanzien van milieucriminaliteit, maar ook ten aanzien van bijvoorbeeld de handhaving op vergunningen die vallen onder de Natuurbeschermingswet, de zogenaamde NBW-vergunningen. Bijzonder is wel dat de waterschappen en Rijkswaterstaat ontbreken aan de RIEC-tafel.

Informatie zou ook in VTH-overleg gedeeld moeten worden

Bestuurlijk commitment

Het mooie is dat het RIEC vanuit diverse hoeken casussen aangereikt krijgt waar vervolgens in samenwerkingsverband iets aan gedaan kan worden. Door samen te werken met anderen maak je immers veel meer meters. Het prettige aan samenwerken is bovendien dat je ook anderen ontmoet. Dat is niet alleen plezierig, maar je leert er ook nieuwe dingen van. Alleen al daarom zou het nuttig zijn om van het RIEC te horen waar het mee bezig is. Het wordt nu wel gedeeld met het Algemeen Bestuur en het Dageelijks Bestuur van de omgevingsdiensten, maar het zou eigenlijk ook meer gedeeld moeten worden in het VTH-overleg. Dan

zouden we er meer winst uit kunnen halen, want juist daar kan je bestuurlijk commitment van iedereen krijgen. Kijk naar het fenomenenonderzoek afval. Ik weet uiteraard dat het er is, maar ken de ins en outs niet tot op detailniveau. Eigenlijk zouden we zo'n onderzoek ook in het VTH-overleg moeten bespreken. Dan zouden we er een gezamenlijk plan voor kunnen maken zodat we daar ook VTH-technisch mee aan de slag kunnen gaan. Het zou dus mooi zijn als het RIEC op verschillende plekken dezelfde boodschap zou vertellen. Dan zou zo'n boodschap als een waterdruppel de steen uithollen.”

Nuttige Milieuconferentie

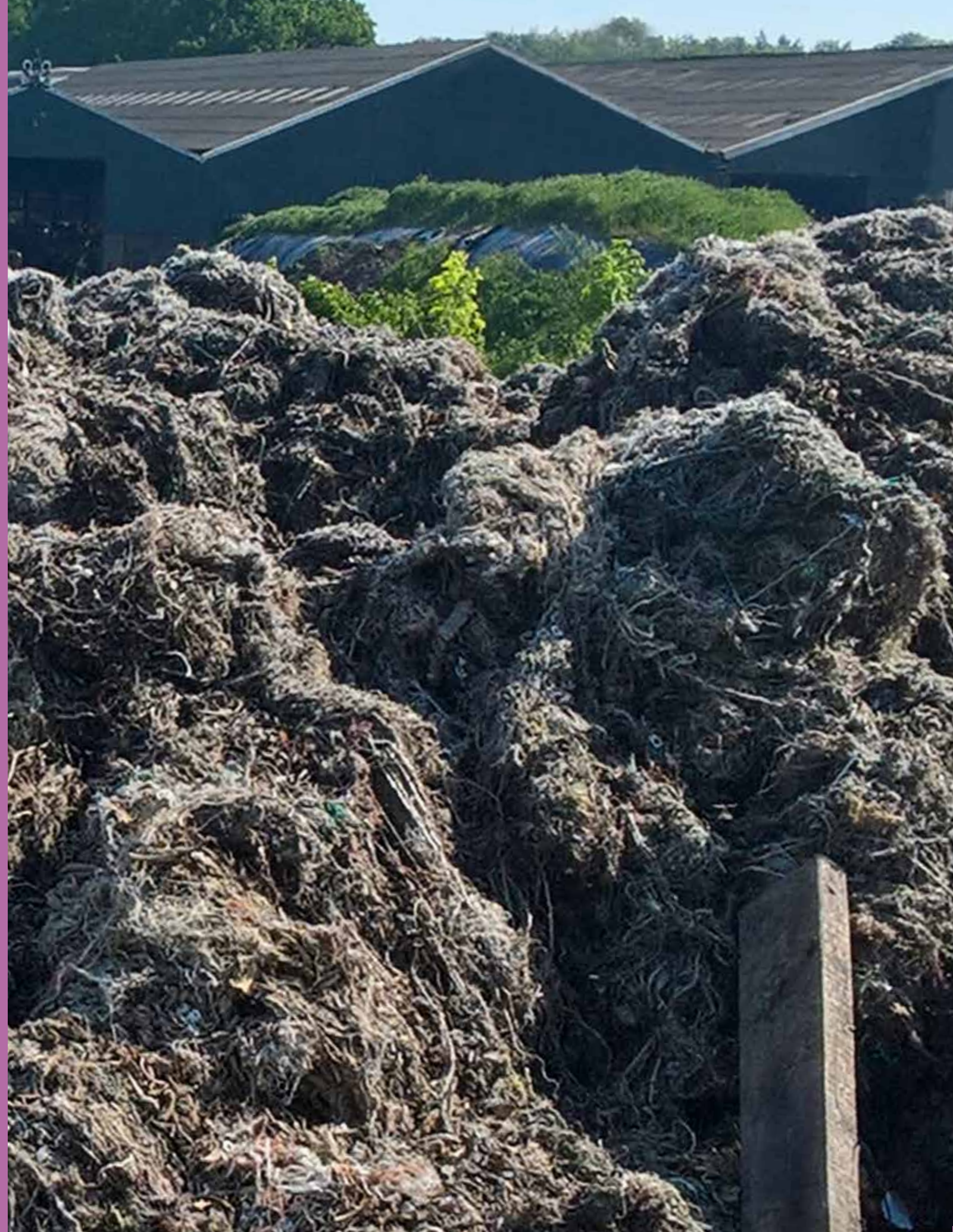
Siebre geeft ten slotte aan dat de Milieuconferentie die het RIEC in 2021 georganiseerd heeft nuttig was. “Ik ben er door die conferentie van overtuigd geraakt dat we in de wereld van het strafrecht meer en beter moeten samenwerken. Dat we meer en eerder informatie moeten delen. Zo weet ik een casus van een veehouder. Een handelaar die het niet zo nauw neemt met de regels en altijd zijn eigen gang gaat. Als het waterschap, de omgevingsdiensten, de NVWA en de provincie hun inspan-

ningen zouden combineren en op elkaar zouden afstemmen, dan hadden ze samen sneller meters kunnen maken en zouden ze tot betere resultaten komen dan wanneer één enkele dienst iets op haar eigen moment doet. Nu zie je vaak dat er best wel veel gedeeld wordt, maar altijd pas nadat de zitting geweest is. Dat zou eerder moeten.”

Je kan niets zeggen, maar wel signalen afgeven

Eerder delen

“Hoewel we in Nederland beperkt zijn door – soms knellende – regels ben ik overtuigd van het feit dat we elkaar eerder moeten zien te vinden. Eigenlijk zijn we met z'n allen te precies. Ik mag bijvoorbeeld niets zeggen over de onderzoeken waar ik aan werk. Maar als je elkaar fysiek of online ontmoet, dan kan je wel een signaal afgeven. En door signalen af te geven kan je elkaar weer op gedachten brengen, waar overigens ook weer mooie samenwerkingen uit voort kunnen komen. Je moet dus eerder delen. En daar heeft het RIEC mijns inziens ook een rol in.”

2.9 PGB- / zorgfraude

Het thema PGB- / zorgfraude heeft zowel betrekking op het veiligheids- als het zorgdomein, waar veel verschillende partijen bij betrokken zijn. Onder andere de VNG ondersteunt gemeenten bij de aanpak van dit fenomeen.

In 2021 hebben wij daarom onderzocht wat de meerwaarde is van het RIEC samenwerkingsverband in de aanpak van Pgb- / zorgfraude.

Pijler	Wat was ons doel?	Wat hebben wij gedaan?	Welk (maatschappelijk) effect levert dit op? / Wat zien wij gebeuren in de maatschappij?
Versterken informatiepositie	Het verkrijgen van inzicht in de rol van het RIEC op het thema.	Onderzoek gedaan naar de toegevoegde van het RIEC op dit thema. Het onderzoek met bijbehorend advies wordt naar verwachting begin 2022 voorgelegd aan de Stuurgroep.	Het onderzoek heeft uitgewezen dat het RIEC van meerwaarde is op dit thema als het gaat om netwerkfraude. De VNG ondersteunt gemeenten als het gaat om de andere vormen van zorgfraude (individuele fraudegevallen en frauderende organisaties die geen onderdeel uitmaken van een crimineel netwerk). Er wordt onderzocht of in 2022 een pilot kan worden gestart om de integrale aanpak verder uit te werken.
Weerbaarheid en bewustwording	Gemeenten bewust maken van het bestaan van ondermijnende criminaliteit binnen het thema PGB- en zorgfraude.	Twee webinars PGB- en zorgfraude georganiseerd voor de provincies Drenthe en Groningen. Opstellen van een factsheet m.b.t. financiering en toezicht in de zorg. De factsheet is eind 2021 afgerond en wordt in 2022 verspreid.	De opkomst bij de webinars was groot. De webinars hebben een bijdrage geleverd aan bewustwording binnen gemeenten en meer zicht gegeven op de mogelijkheden om ondermijning tegen te gaan.
Advies en ondersteuning	Inzet van expertise bij integrale casuïstiek en ontwikkelen beleid	Advies en ondersteuning geboden bij lopende casuïstiek, zowel mono als integraal.	Er is sprake van een toenemende behoefte aan ondersteuning van gemeenten op dit thema.

Bibob			
Weerbaarheidsscan	Het uitvoeren van de weerbaarheidsscan onder alle noordelijke gemeenten en twee provincies om inzichtelijk te maken hoe weerbaar lokale en regionale overheden zijn tegen ondermijning.*	Bij 22 gemeenten is een weerbaarheidsscan uitgevoerd (waarvan 2 gecombineerd). De rapporten zijn in verschillende stadia van oplevering. 8 weerbaarheidsscans zijn definitief opgeleverd. Inzicht verkregen in welke gemeenten zijn aangesloten op het netwerk van Meld Misdaad Anoniem. Gesprekken gevoerd met Meld Misdaad Anoniem voor eventuele samenwerking t.b.v. weerbaarheid.	Door deelname aan de groepssessies van de weerbaarheidsscan zijn ruim 500 ambtenaren, verdeeld over de noordelijke gemeentelijke organisaties, en enkele bestuurders weer (en meer) bewust geworden van de thema's weerbaarheid, ondermijning en integriteit. Binnen het RIEC is daarnaast een toename zichtbaar in het aantal aanvragen voor bewustwordingssessies vanuit gemeenten. Ambtenaren openbare orde en veiligheid en medewerkers van HR zijn meer bewust geworden dat de thema's integriteit en ondermijning een verband met elkaar hebben en onderdeel is van een weerbare organisatie. Hierdoor ontstaat een betere samenwerking tussen de afdeling OOV en HR. De weerbaarheidsscan is voor veel gemeenten in Noord Nederland een startpunt geweest om een visie te formuleren over de aanpak van ondermijning. De bevindingen hebben bijgedragen aan sturing op prioriteiten voor de korte en lange termijn. Zo hebben een aantal gemeenten de resultaten uit de weerbaarheidsscan gebruikt als input voor hun plan van aanpak ondermijning, uitvoeringsplan of het integraal veiligheidsplan. Ook zijn resultaten uit de weerbaarheidsscan gebruikt als input voor hun jaarplan informatiebeveiligingsbeleid. Verder hebben een aantal gemeenten hun APV herzien en zijn ze voornemens artikelen toe te voegen ter ondersteuning in de aanpak van ondermijning. Bovendien is binnen het RIEC een toename zichtbaar van verzoeken van gemeenten om ondersteuning over het opstellen van dan wel actualiseren van het Bibobbeleid. Daarnaast is het voor veel gemeenten een aanzet geweest om interne processen en routes door te lichten. Denk bijvoorbeeld aan het doen van een melding en het bespreekbaar maken van meldingen. Concreet gaat het om het inrichten van een meldpunt of gemeenten die voornemens zijn tot het inrichten van een lokaal informatieoverleg, al dan niet in samenwerking met het RIEC. Naar aanleiding van een aanbeveling uit de weerbaarheidsscan hebben een aantal gemeenten maatregelen genomen om zich te laten aansluiten op het netwerk van Meld Misdaad Anoniem. De verwachting is een explosieve toename in het jaar 2022. Via de enquête die als onderdeel van de scan wordt rondgestuurd, zijn bijna 2000 ambtenaren (organisatie breed) bereikt. Zij hebben hierdoor allen stilgestaan bij het onderwerp ondermijning (minibewustwording).

* Uit incidentele middelen.

A portrait of Jan Rijpstra, a middle-aged man with short grey hair and glasses, wearing a dark blue suit, white shirt, and a red tie with a small pattern. He is standing in front of a colorful, abstract background with vertical stripes in shades of blue, purple, and white.

Jan Rijpstra & Hilde Vellema

Burgemeester
Beleidsadviseur Openbare Orde en Veiligheid
gemeente Smallerland

Burgemeester Jan Rijpstra van de gemeente Smallerland is een gedreven persoon die ervan houdt om zaken die het algemeen belang raken aan te pakken. Hij is iemand die graag iets terugdoet voor de samenleving. Die bovendien nieuwsgierig van aard is. Niet verwonderlijk dat juist hij de weerbaarheidsscan heeft aangevraagd voor de gemeente Smallerland.

“Het zou zonde zijn om de expertise van het RIEC links te laten liggen”

Burgemeester Rijpstra heeft een lange historie met het RIEC Noord-Nederland. Vanuit een vorige gemeente in de Randstad zag hij hoe gemakkelijk beïnvloeding kan plaatsvinden. Dat was destijds reden om veel contact te hebben met het RIEC. “Elk mens is gevoelig voor complimenten en wil aardig gevonden worden. Op het moment dat er met een ambtenaar op basis van zo’n gevoel een band wordt gekweekt, bestaat het gevaar dat die ambtenaar in een kring terecht komt waar weer moeilijk uit te komen is. Dat heeft alles met weerbaarheid te maken: kun je als ambtenaar zaken scheiden? Ik merk dat de belangen in het publieke domein groot kunnen zijn. Personen en instanties proberen hun voordeel te halen uit contacten met personen op sleutelposities en ze te beïnvloeden in de richting die voor hen gunstig is.

Belangrijk is dus dat je ontdekt waar in jouw organisatie de cruciale functies zitten die gevoeliger zouden kunnen zijn voor ondermijning dan andere. En hoe kun je mensen trainen en scholen om dit soort ondermijning te herkennen en het hoofd te bieden? In de totale gedachtegang vragen wij ons af hoe we dit proces moeten inrichten in het gemeentehuis. Momenteel zijn we dan ook bezig om er vorm en inhoud aan te geven. Want we zullen de ambtenaren een vertrouwenspersoon moeten geven waar ze terecht kunnen. Veilig. Zonder dat een verhaal door de gehele organisatie heengaait. Want als iemand een vermoeden van ondermijning heeft, of het gevoel heeft dat dit bij hem of haar zelf aan de orde is, dan moeten ze weten bij wie zij dat vermoeden kwijt kunnen. Ook als ze aarzelen of ze iets wel moeten melden, omdat ze bang zijn iemand zwart te maken die wellicht helemaal niet fout is, dan moeten ze toch met hun vermoeden bij iemand terecht kunnen. En zeker als ze het gevoel hebben dat zij in een positie gedwongen worden waar ze niet in terecht willen komen.”

Protocol Melden Ondermijning

Hilde Vellema, beleidsadviseur Openbare Orde en Veiligheid van de gemeente Smallerland, houdt zich vanuit haar functie met name bezig met jeugdoverlast en de wet BIBOB en is momenteel belast met het opstellen van een protocol Melden Ondermijning dat handen en voeten moet geven aan genoemd proces. “Burgemeester Rijpstra hecht veel waarde aan het onderwerp ondermijning. Het college heeft in het laatste kwartaal van 2021 dan ook een Plan van Aanpak Ondermijning vastgesteld dat

start met het creëren van een soort van meldpunt”, aldus Hilde. “Het Privacy Protocol ‘bestuurlijke aanpak ondermijnen-de criminaliteit’ ben ik momenteel aan het uitschrijven. Daarin komen zaken aan bod als: waar moeten signalen van ondermijning gemeld worden en hoe zit het met de privacy? Wat kunnen we delen en waar komt de AVG om de hoek kijken? In eerste instantie focussen we ons op de interne aanpak van ondermijning. We gaan er dus niet direct het RIEC, de politie of andere partners bij halen.”

De eerste focus ligt op de interne aanpak van ondermijning

Weerbaarheidsscan

Vanuit haar hoedanigheid heeft Hilde met enige regelmaat contact met het RIEC Noord-Nederland. Zo is zij nauw betrokken geweest bij de uitvoering van de weerbaarheidsscan. Dat is een scan die in kaart brengt wat de huidige status is van de gemeente ten aanzien van het onderwerp weerbaarheid. “Het RIEC heeft hiervoor op verschillende manieren informatie opgehaald. Zo heeft het RIEC Noord-Nederland een enquête aangeleverd die wij op het intranet hebben gezet met het verzoek aan alle collega’s om de enquête in te vullen. Daarnaast zijn er verschillende groepsinterviews gehouden waarin vragen zijn voorgelegd die vervolgens met de groep besproken zijn. Ook heeft er een interview over het onderwerp weerbaarheid plaatsgevonden met de cluster Openbare Orde en Veiligheid. En ook de burgemeester en de gemeentesecretaris zijn geïnterviewd.”

>> lees verder

Bewustwordingsessies

“Wij hebben de weerbaarheidsscan aangevraagd, eigenlijk omdat het RIEC Noord-Nederland toch wel dé partij is waar je kan aankloppen als je iets wil weten over of doen tegen ondermijning. Een paar jaar geleden heeft het RIEC Noord-Nederland een ondermijningsbeeld opgesteld aan de hand van informatie van de gemeente Smallingerland, de politie, het OM en de Belastingdienst: welke fenomenen zijn er in de gemeente Smallingerland en wat kunnen we met die fenomenen? Medio 2021 is een nieuwe medewerker aangetrokken die zich zal focussen op ondermijning en nu willen we heel graag weten waar we momenteel staan ten aanzien van dat onderwerp. Vandaar dat we de weerbaarheidsscan hebben aangevraagd. De uitslag is nog niet bekend, maar uit die scan – die eigenlijk een nulmeting is – zal blijken waar we momenteel staan. Ook zullen we vanuit het RIEC Noord-Nederland een actieplan aangereikt krijgen om de weerbaarheid te vergroten. Het wachten is dus even op de uitslag, maar we hebben al wel aangegeven dat we graag een aantal bewustwordingsessies willen waarin medewerkers worden getraind door professionals van het RIEC Noord-Nederland. Gewoon, omdat we willen dat iedereen bekend is met de signalen van ondermijning.”

Bewustwordingsessies om signalen van ondermijning te herkennen

Meer slagkracht

Het wachten voor de gemeente Smallingerland is nu dus op het rapport. Of de gemeente vervolgens in staat is het ter beschikking staande instrumentarium in te zetten? Op die vraag antwoordt

burgemeester Rijpstra dat dat niet zeker is. “Want alles valt en staat met de beschikbare capaciteit. Ik vind het onderwerp echter zo belangrijk dat ik graag nog meer formatie zou willen hebben om aan het plan van aanpak te werken. Ik probeer als burgemeester hier geld voor vrij te spelen, want het is mijn absolute wens om meer slagkracht te krijgen teneinde ondermijning een halt toe te roepen.”

Even sparren en meedenken kan voor andere inzichten zorgen

Ook al is het rapport nog niet opgeleverd, een mondelinge terugkoppeling heeft al wel plaatsgevonden. Daaruit is naar voren gekomen dat de organisatie wil weten waar signalen van ondermijning gemeld kunnen worden en wat er vervolgens mee gedaan zal worden.

“Dat meldpunt stond dus al op de rol en staat derhalve los van de uitslagen van de scan”, licht Hilde toe. “Als straks het rapport van de weerbaarheidsscan is opgeleverd, zullen we kijken welke actiepunten daarin door het RIEC Noord-Nederland worden geadviseerd en welke we daadwerkelijk kunnen oppakken met de beschikbare capaciteit. En ook in de vervolgstappen kan het RIEC Noord-Nederland ons ondersteunen. Zij kunnen aangeven hoe we bepaalde zaken moeten aanpakken. Dat kunnen we zelfstandig doen, maar we kunnen een en ander ook gezamenlijk oppakken.”

Sparren en meedenken

De cluster Openbare Orde en Veiligheid werkt al jaren op regelmatige basis samen met het RIEC Noord-Nederland. Hilde: “Als wij het vermoeden hebben dat er echt iets aan de hand is en we kunnen het als gemeente niet alleen aanpakken,

dan kunnen we het signaal doorsturen naar het RIEC Noord-Nederland. Het RIEC Noord-Nederland voert dan de regie en betreft er meerdere partijen bij. Daarnaast heb ik veel contact over de wet BIBOB. Medewerkers van het RIEC Noord-Nederland hebben ons ondersteund met het actualiseren van het BIBOB-beleid. Daarnaast hebben ze het afgelopen jaar bij verschillende teams presentaties gegeven over BIBOB. Mijn cluster zoekt met enige regelmaat actief de samenwerking met het RIEC Noord-Nederland. Soms zit je namelijk vast in een casus. Dan is het fijn als iemand met een frisse blik naar de casus kijkt. Even meedenken, even sparren. Dat kan voor andere inzichten zorgen. Het RIEC ondersteunt gemeentes nu eenmaal in de aanpak van ondermijning en heeft daar veel expertise in. Het zou zonde zijn om die expertise links te laten liggen.”

4.

BEDRIJFSVOERING

De bedrijfsvoering van het RIEC-bureau is sinds 2020 ondergebracht bij de gemeente Leeuwarden. De gemeente ondersteunt het RIEC Noord-Nederland bij het uitvoeren van taken op het gebied van personeel, ICT en financiën. In deze paragraaf wordt beschreven welke activiteiten wij hebben verricht op het gebied van informatiebeveiliging en privacy en communicatie. Dit zijn zaken die randvoorwaardelijk zijn voor het kunnen uitvoeren van onze werkzaamheden.

Informatiebeveiliging en privacy

Ter voorbereiding op de actualisatie en implementatie van het integrale beveiligingsplan, hebben de deelnemers van de werkplaats Integrale beveiliging, waar het RIEC Noord-Nederland ook in participeert, via het Ministerie van Justitie en Veiligheid de opleiding BIO in de praktijk gevolgd. Daarnaast is gewerkt aan de verbeterpunten die de quickscan heeft opgeleverd. Zo hebben wij onder andere het werkproces datalekken opgesteld en intern gecommuniceerd en onze informatiehuishouding verder in kaart gebracht.

Met de werkplaats is daarnaast een geactualiseerde gedragscode opgesteld en wordt nagedacht over een bewustwordingscampagne. Het traject krijgt zijn vervolg in 2022. Dan wordt ook samen met de landelijke partners beoordeeld welke beveiligingsmaatregelen nodig zijn, zodat dit kan worden meegenomen in het beveiligingsplan. Ook voor de externe audit sluiten wij aan bij het traject dat landelijk doorlopen wordt. De audit wordt naar verwachting in 2022 uitgevoerd.

Zo hebben wij onder andere het werkproces datalekken opgesteld en intern gecommuniceerd en onze informatiehuishouding verder in kaart gebracht.

Communicatie

Door de hernieuwde positionering van het RIEC Noord-Nederland, van het zijn van 'de schakel in de integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit' naar het zijn van 'het platform voor inzicht, samenhang, expertise en ondersteuning in de aanpak van ondermijnende criminaliteit', bestond de behoefte aan een hernieuwde communicatiestrategie.

Doordat de Stuurgroep RIEC Noord-Nederland zich in 2021 ook heeft gebogen over de richting en inrichting van het samenwerkingsverband, hebben wij het opstellen van het communicatieplan 'on hold' gezet. De richting is inmiddels bekend. De inrichting zal in 2022 verder vorm worden gegeven. Ook het communicatieplan zal dan worden uitgewerkt.

RIEC Noord-Nederland
E: info@riecnoord.nl
T: 088 1672790
P: Postbus 21000, 8900 JA Leeuwarden
<http://www.riecnoord.nl>

COLOFON

Jaarverslag 2021
Een georganiseerde overheid tegen georganiseerde criminaliteit

© 2022, Regionaal Informatie en Expertisecentrum Noord-Nederland (uitgegeven in eigen beheer). Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Grafisch ontwerp: Beeldende Zaken | lid BNO
Teksten Bestuurlijk Jaarverslag: RIEC Noord-Nederland
Interviews: ZZindi Corporate Communicatie
Fotografie: Rob Rotgers Fotografie (geïnterviewden en omslagfoto) en stockfotografie